

KOMBATANT

Biuletyn Urzędu
do Spraw Kombatantów
i Osób Represjonowanych

Tablica ku czci Jerzego Iwanowiczajnowicza na Nowym Świecie w Warszawie
FOT. ALINA NOWACKA

BIULETYN URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Redakcja

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
e-mail: kombatant@udskior.gov.pl

Redaguje zespół:

redaktor naczelny: Piotr Sulek

tel. (22) 661 89 22

e-mail: piotr.sulek@udskior.gov.pl

sekretarz redakcji: Dominik Kaźmierski

tel. (22) 661 84 23

e-mail: dominik.kazmierski@udskior.gov.pl

Małgorzata Łętowska

e-mail: malgorzata.letowska@udskior.gov.pl

Współpracują:

Franciszka Gryko, Jan P. Sobolewski,
Wojciech Lewicki

Korekta: Beata Stadrzyński-Saracyn

Archiwalne numery „Kombatanta”

dostępne są na stronie www.udskior.gov.pl

Wydawca:

Urząd do Spraw Kombatantów

i Osób Represjonowanych

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa

centrala tel. (22) 661 81 11

punkt informacyjny tel. (22) 661 81 29

(22) 661 87 06, www.udskior.gov.pl

Opracowanie graficzne: Hanna Sater

Druk: Centrum Usług Wspólnych

ul. Powiśńska 69/71 Warszawa

w numerze

Dla młodych ludzi – żołnierzy 3. Dywizji Strzelców Karpackich służba w polskim wojsku była także okazją do nauki, której byli pozbawieni pod okupacją. Zajęcia, a nawet egzaminy odbywały się nawet w trakcie bitew.

3 Bohater Polski i Grecji

5 „Obowiązek swój spełnili do końca”

6 Gościł nas pałac Na Wodzie

8 Opłatkowe spotkanie w Karolinie

12 SPK w Kraju kończy działalność

14 Zamiast zwycięskich fanfar

Dominik Kaźmierski

16 Z wizytą na Zaolziu

Stanisław Kieniewicz

19 Edukacja w 3. Dywizji Strzelców Karpackich

Krzysztof Głuchowski

**24 UPRAWNIENIA KOMBATANTÓW, OFIAR REPRESJI
I DZIAŁACZY OPOZYCJI**

Uprawnienia, ulgi i świadczenia przysługujące kombatantom oraz niektórym osobom będącym ofiarami represji wojennych i okresu powojennego

25 Opieka socjalna

27 Opieka zdrowotna

P R E N U M E R A T A

**Kolportaż i prenumerata: Tomasz Nejmanowski,
tomasz.nejmanowski@udskior.gov.pl, tel. (22) 661 86 67**

W 2012 r. egzemplarz „Kombatanta” kosztuje 2,50 zł, a cena prenumeraty rocznej razem z kosztem wysyłki to – 30 zł. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę pocztą lotniczą kosztuje 24 USD.

Wpłaty za prenumeratę należy dokonywać na konto Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa – konto w NBP, Oddział Okręgowy Warszawa, nr 03 1010 1010 0050 4722 3100 0000.

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania zmian i skrótów w nadsyłanych materiałach. Materiały powinny być podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem autora tekstu i zdjęcia oraz zawierać jego prywatny adres i telefon kontaktowy, a także krótką notkę o autorze tekstu. W miarę możliwości prosimy o dostarczanie tekstów i materiałów graficznych (zdjęcia o rozdzielczości 300 dpi) w wersji elektronicznej (na CD lub pocztą elektroniczną). Artykułów niezamówionych redakcja nie zwraca. Rubryka *Poszukujemy* jest bezpłatna.

Czternastego grudnia 2011 r. minęła setna rocznica urodzin Jerzego Iwanow-Szajnowicza, bohatera greckiego i polskiego ruchu oporu. Przed domem, w którym mieszkał, zgromadzili się m.in. kombatancki i mieszkańcy Warszawy, by uczcić jego pamięć i złożyć wieńce.

Bohater Polski i Grecji

Uroczystości rocznicowe odbyły się przed kamienicą przy ul. Nowy Świat 43, na fasadzie której znajduje się pamiątkowa tablica poświęcona Szajnowiczowi. W tym domu mieszkał wiele lat przed wojną. Urodził się w Warszawie, gdzie zamieszkali jego rodzice. Matka była Polką, a ojciec Rosjaninem. Wychowywany głównie przez matkę, bardzo silnie związany był z Polską – czuł się Polakiem, doskonale rozumiejąc, czym jest miłość do Ojczyzny. Mając 14 lat, wyemigrował z matką do Grecji. Rodzina zamieszkała w Salonikach. Szajnowicz nie stracił jednak kontaktu z polskością. Zabiegał o polskie obywatelstwo, na posiadaniu którego niezwykle mu zależało. Był uznanym sportowcem, m.in. mistrzem Grecji w pływaniu. Studiował agrotechnikę we Francji i w Belgii. Biegłe władał sześcioma językami. Połączenie wszystkich nabytych wcześniej umiejętności stało się w czasie wojny śmiertelnie groźne dla Niemców.

Pod tablicą upamiętniającą Jerzego Iwanow-Szajnowicza, polskiego bohatera greckiego ruchu oporu, żołnierze warszawskiego garnizonu zaciągnęli wartę honorową, a przedstawiciele delegacji złożyli wieńce i wiązanki.

W uroczystości wzięli udział weterani walk o niepodległość, współorganizatorzy uroczystości: p.o. kierownika UdSKIOR Jan Stanisław Ciechanowski, chargé d'affaires Ambasady Republiki Greckiej Paraskevi Charitidou, a także: ambasador Republiki Czeskiej Jan Sechter, senator Barbara Borys-Damięcka, prezes Instytutu Pamięci Naro-

Wieniec pod tablicą na Nowym Świecie w Warszawie złożyli Paraskevi Charitidou, chargé d'affaires Ambasady Republiki Greckiej oraz Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKIOR
FOT. ALINA NOWACKA

„Jeden za dywizję”

Polski agent dostarczał Brytyjczykom cennych informacji na temat sytuacji wojskowej i politycznej okupowanej Grecji, przemysłu wojennego oraz transportów morskich i kolejowych. Znany był z brawurowych akcji sabotażowo-dywersyjnych, wykorzystując rzadkie połączenie na tak wysokim poziomie wybitnych zdolności sprawnościowych z dobrym przeszkoleniem wywiadowczym. Koordynował sabotaż produkcji wojennej oraz akcje wysadzania wojskowych transportów kolejowych. Za jedno z największych osiągnięć Iwanow-Szajnowicza uznawane jest zatopienie za pomocą min magnetycznych niemieckiego okrętu podwodnego U-133 w zatoce Eleusis, a później kolejnego, U-372 w Koryncie. Szajnowicz był dwa razy aresztowany i dwukrotnie uciekał z rąk gestapo. Po raz trzeci złapano go 8 września 1942 r. Agentą najprawdopodobniej zdradził jeden ze współpracowników. Niemiecki sąd skazał go na potrójną karę śmierci. Zginął 4 stycznia 1943 r. w Kesariani.

dowej dr Łukasz Kamiński, Waldemar Strzałkowski reprezentujący prezydenta RP, gen. Anatol Czaban reprezentujący szefa Sztabu Generalnego, duchowni z katolickiego i prawosławnego Ordynariatu Po-

lowego Wojska Polskiego, w tym ks. kmr Ryszard Preuss oraz ks. Andrzej Jakimiuk, Maciej Szymański dyrektor Departamentu Współpracy z Polonią Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz przedstawiciele

Przemawia Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKiOR. FOT. ALINA NOWACKA

Ministerstwa Obrony Narodowej i Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

„Spotykamy się w tej chwili, by oddać cześć bohaterowi Grecji, Polski i sprawy alianckiej. Jerzy Iwanow-Szajnowicz był jednym z najskuteczniejszych agentów alianckiego wywiadu podczas II wojny światowej” – powiedział podczas uroczystości Jan Stanisław Ciechanowski. „Przyszło mu działać w Grecji, która stała się jego drugą Ojczyzną. I ta druga Ojczyzna za jego służbę i walkę uznała go za bohatera narodowego. Jerzy Iwanow-Szajnowicz stanął do walki, gdy zagrożona została polska i grecka wolność. Uczestniczył w organizowaniu ewakuacji polskich żołnierzy przez Bałkany, posiadał niezwykle umiejętności wywiadowcze i analityczne, które łączył w sposób niezwykle skuteczny z działalnością sabotażową. Mało było takich agentów podczas II wojny światowej. Mówiono o nim, że w Grecji zrobił tyle, ile dywizja wojska. Jestem przekonany, że przed nami stoi wielkie wyzwanie, by pokazać światu, kim był Jerzy Iwanow-Szajnowicz i w jak nie-

zwykły sposób zapisał się w dziejach II wojny światowej. Życzyłbym sobie, by w 2013 r., w którym przypadnie siedemdziesiąta rocznica śmierci Jerzego Iwanow-Szajnowicza, godnie upamiętnić jego dokonania w Grecji. Uważam to za nasz obowiązek. Niech pamięć o nim nie zaginie!” – dodał Ciechanowski.

Uroczystość na Nowym Świecie była pierwszym z serii wydarzeń, jakie zamierza zorganizować UdSKiOR w celu upamiętnienia tej wybitnej postaci. W styczniu

2013 r. przypadac będzie siedemdziesiąta. rocznica śmierci bohaterskiego agenta. Jan Stanisław Ciechanowski planuje zorganizowanie uroczystości w miejscu stracenia Iwanow-Szajnowicza. Niewiele było tak cennych agentów w czasie II wojny światowej, jednak nie o wszystkich historia pamięta. Być może, rocznica śmierci i wydanie biografii bohaterskiego agenta sprawi, że postać Jerzego Iwanow-Szajnowicza stanie się rozpoznawalna na świecie. **DK**

FOT. ALINA NOWACKA

„Obowiązek swój spełnili do końca”

Fotografie, dokumenty, elementy uzbrojenia polskich żołnierzy z Września 1939 r. Wszystko to można obejrzeć na wystawie w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie dokumentującej historię 74. Górnos Śląskiego Pułku Piechoty WP. W otwarciu ekspozycji brała udział delegacja Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Organizatorem uroczystości byli: Departament Wychowania i Promocji Obronności Ministerstwa Obrony Narodowej, Centralna Biblioteka Wojskowa, burmistrz miasta Lublińca i stowarzyszenie Rodzina Wojskowa 74 Górnos Śląskiego Pułku Piechoty, a także Pułk Specjalny Komandosów WP w Lublińcu.

Wystawę otworzył szef Sztabu Generalnego WP – gen. Mieczysław Cieniuch – w asyście: córki dowódcy pułku Wacława Wilniewicza i Zbigniewa Zielińskiego, byłego sekretarza stanu w UdSKIOR, związanego ze środowiskiem tego pułku.

Podczas uroczystości w imieniu Jana Stanisława Ciechanowskiego, p.o. kierownika UdSKIOR, ppłk Marcin Wasiński udekorował Medalem „Pro Memoria” dyrektora gimnazjum w Lublińcu, Jana Brzezińskiego.

Dzieje 74. Górnos Śląskiego Pułku Piechoty WP to czas służby pokolenia żołnierzy, weteranów Powstania Wielkopolskiego, Powstań Śląskich, wojny z bolszewikami w 1920 r. i walk z Września 1939 r. Swoją ostatnią bitwę pułk stoczył w Ciepelowie k. Iłży, zadając Niemcom duże straty. Niestety, Wehrmacht dokonał zbrodni na jeńcach wojennych – cały batalion został rozstrzelany, a rannych dobijano. Materiały dokumentujące to tragiczne wydarzenie wykorzystano w procesie norymberskim.

Otwarcia wystawy dokonali: szef Sztabu Generalnego – gen. Mieczysław Cieniuch, i Zbigniew Zieliński – pierwszy kierownik UdSKIOR FOT. ARCH.

Żołnierze bohaterskiego batalionu 74. Górnos Śląskiego Pułku Piechoty WP nie dali się okrzyć pod Częstochową. W walce dotarli w rejon Iłży. Zostali rozstrzelani w Ciepelowie k. Iłży 8 września 1939 r. przez żołnierzy Wehrmachtu jako jeńcy. Niemcy pogwałcili konwencję genewską o jeńcach. FOT. ARCH.

RED

Gościł nas pałac Na

Gen. Zbigniew Ścibor-Rylski (z lewej) i Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKIOR FOT. ALINA NOWACKA

Odnaczeniami państwowymi i Medalami „Pro Patria” uhonorowano osoby zasłużone dla środowiska kombatanckiego. Uroczystość odbyła się w poniedziałek, 9 stycznia, w pałacu Na Wodzie w warszawskich Łazienkach, ulubionej rezydencji ostatniego monarchy Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Postanowieniem prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej oraz za działalność społeczną i kombatancką, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski odznaczony został Stanisław Szadkowski. Uhonorowaniem działalności społecznej Józefa Nowickiego i Hen-

ryka Olszewskiego na rzecz środowisk kombatanckich było przyznanie im orderów Złotego Krzyża Zasługi. Zaszczyt otrzymania odznaczenia Srebrnego Krzyża Zasługi przypadł Krzysztofowi Wiktorowi Sycianko. Brązowy Krzyż Zasługi otrzymali Genowefa Kaznodziej, Jadwiga Maskiewicz, Natalia Siemaszko i Weronika Warchol.

Za szczególne zasługi w kultywowaniu pamięci o walce o niepodległość Ojczyzny Medalem „Pro Patria” zostali wyróżnieni na wniosek Rady do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych przy kierowniku Urzędu: Edmund Baranowski, Wojciech Barański, Stanisław Bon Temps, Eugenia Maria Cegielska, Tadeusz Chwiedź, Zbigniew Galperyn, Józefa Danuta Gałkova, Zygmunt Gebethner, Halina Jędrzejewska, Tytus Karlikowski, Urszula Katarzyńska-Ballner, Marian Kazubski, Józef Koleśnicki, Stanisław Krakowski, Zygmunt Łabędzki, Antoni Ławrynowicz, Zofia Łazor, Władysław Matkowski, Tadeusz Mi-

Wodzie

chalski, Zygmunt Mogiła-Lisowski, Stanisław Oleksiak, Jadwiga Obrembalska, Stanisław Ozonek, Tadeusz Przyłuski, Roman Rakowski, Henryk Strzelecki, Zbigniew Ścibor-Rylski, Eugeniusz Tyrajski oraz Jerzy Znosko.

Zgromadzonych na uroczystości gości powitał Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKiOR. Podkreślił on nieprzypadkowość wyboru miejsca tego wyjątkowego spotkania. „Znajdujemy się w miejscu szczególnym, w pałacu zbudowanym za panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, który lepiej budował niż wojował, ale jest to jeden z obiektów, które na stałe zapisały się w architekturze Warszawy niepodległej.

I dlatego się dzisiaj tutaj spotykamy. Chciałem serdecznie podziękować panu ministrowi Andrzejowi Krzysztofowi Kunertowi za to, że zaszczylił naszą uroczystość swoją obecnością. Jest to pierwsza uroczystość, podczas której chcielibyśmy podziękować najbardziej zasłużonym kombatantom Rzeczypospolitej, weteranom walk o niepodległość za waszą walkę, za to, że jesteście z nami, za to, że dajecie świadectwo. Za to, że jesteście bodaj najbardziej zasłużonym pokoleniem w historii Polski. Bo tak wspaniałego pokolenia dawno nie było i długo nie będzie, i obyśmy się nie doczekali takich czasów, kiedy Polacy będą musieli stawać, by walczyć o wolność swojej Ojczyzny. Pałac Na Wodzie przypomina nam to, że można wielkie budynki, tak wspaniale jak ten – niszczyć, ale że w Polakach pozostaje nadzieja i Polacy prędzej czy później odbudowują swoją wolność, odbudowują swoje pamiątki historyczne. Dzisiejsza uroczystość na cześć Państwa, naszych drogich Weteranów, jest też okazją do spotkania z pracownikami Urzędu. Mam nadzieję, że to stanie się taką tradycją, żebyśmy się przynajmniej raz do roku spotykali” – zwrócił się Jan Stanisław Ciechanowski do gości zebranych w pałacu Na Wodzie.

W imieniu wyróżnionych i odznaczonych osób głos zabrał gen. Zbigniew Ścibor-Rylski, który zwrócił się ze specjalnym podziękowaniem do Jana Stanisława Ciechanowskiego. „Mam tę przyjemność, by w imieniu wszystkich podziękować panu ministrowi za te odznaczenia. Że

pamięta o tych starych weteranach. Tutaj są koledzy, którzy jeszcze pamiętają II Rzeczpospolitą. Służyliśmy przecież w tamtym wojsku. Są wśród nas kleeberczycy, kawalerzyści. Cieszymy się, że jeszcze możemy się spotykać, spojrzeć sobie w oczy. Wszyscy są zdrowi i mam nadzieję, że długo jeszcze tak pozostaniemy” – powiedział do przyjaciół-kombatantów.

Wydarzenie zakończyło się poczęstunkiem w zabytkowych wnętrzach królewskiej rezydencji. Urząd planuje w tym roku kilka tego rodzaju uroczystości, podczas których nastąpi dekoracja odznaczeniami państwowymi oraz Medalami „Pro Patria”. **DK**

Jan Stanisław Ciechanowski wręczył Stanisławowi Szadkowskiemu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski przyznany mu przez prezydenta RP oraz udekorował Zygmunta Mogiłę-Lisowskiego (zdjęcie poniżej) Medalem „Pro Patria” FOT. ALINA NOWACKA

Opłatkowe spotkanie w Karolinie

W mateczniku Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze” 16 grudnia odbyło się świąteczne spotkanie kombatantów. Ta piękna tradycja jest okazją do wskrzeszenia w pamięci tych, którym w czasie walk o niepodległość Polski nie było dane dzielić się opłatkami z najbliższymi.

Złotym Krzyżem Zasługi została odznaczona m.in. Zofia Karczmarska-Teczowska. FOT. ALINA NOWACKA

Na spotkaniu obecni byli veterani z kilkudziesięciu organizacji z całego kraju, przedstawiciele władz oraz organizatorzy uroczystości: Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, a także Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

Obecni byli przedstawiciele najwyższych władz państwowych
Prezydenta RP reprezentował Waldemar Strzałkowski. W spotkaniu uczestniczyli także m.in.: ks. płk

January Wątroba, wikariusz generalny Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego; ks. płk Eugeniusz Bójko, kanclerz Prawosławnego Ordynariatu WP; ks. kmd. Aleksander Szołomow z Prawosławnego Ordynariatu WP; ks. mjr Tadeusz Jelinek reprezentujący ewangelickiego biskupa WP; płk Zdzisław Skorża, zastępca szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego; Dariusz Pawłoś, przewodniczący Zarządu Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie; poseł Mirosław Koźlakiewicz; Joanna Krup-

ska, wdowa po ministrze Januszu Krupskim; gen. dyw. Leszek Cwojdzński, reprezentujący szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego; gen. dyw. pil. Sławomir Kałuziński, zastępca Dowódcy Sił Powietrznych; Paweł Pietrzak, zastępca dyrektora Departamentu Zwierzchnictwa nad

Siłami Zbrojnymi Biura Bezpieczeństwa Narodowego; płk Jarosław Sosiński, szef Oddziału Wychowawczego Dowództwa Garnizonu m. Warszawy, oraz Iwona Zamojńska, dyrektor generalna Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej reprezentująca ministra Władysława Kosiniak-Kamysza.

Minister, uczestniczący w tym dniu na uroczystościach upamiętniających wydarzenia w kopalni Wu-

Podczas modlitwy ekumenicznej

FOT. ALINA NOWACKA

jek, wystosował do kombatantów specjalny list, w którym podziękował za zaproszenie na spotkanie oplatkowe. „Boże Narodzenie to prawdziwie rodzinne święta sprzyjające zadumie i refleksji. Wszystkim biorącym udział w tym spotkaniu życzę, aby w tej wyjątkowej chwili znaleźli czas dla najbliższych, by zawsze byli dla siebie serdeczni i potrafili dzielić się wszystkim dobrem, które nas spotyka. Życzę również, aby każdy kolejny dzień

nadchodzącego 2012 r. był lepszy od poprzedniego i upłynął w dobrym zdrowiu i dostatku”.

Grudzień, miesiąc refleksji

Kombatantów powitał uroczście Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. „Grudzień to taki miesiąc, kiedy człowiek się zatrzymuje. Miesiąc zadumy, miesiąc refleksji” – powiedział. „Wspominamy dzisiaj wszystkich tych, którzy spędzali święta Bożego Narodzenia, tułając się po świecie w tragicznym wieku dwudziestym. Wielu z nich, mając nadzieję na powrót do Ojczyzny, nigdy do Polski już nie wróciło, a święta Bożego Narodzenia były dla nich

Za to wszystko chciałem podziękować i z okazji świąt Narodzenia Pańskiego życzyć Państwu spokoju, świąt spędzonych w atmosferze rodzinnej i przede wszystkim zdrowia”.

List Adama Struzika, marszałka województwa mazowieckiego, odczytał Tomasz Ważbiński, zastępca dyrektora kancelarii marszałka województwa mazowieckiego. Nieobecność marszałka spowodowana chorobą zrekompensowana została pełnymi ciepłymi słowami, które zawarł w liście do zebranych.

„Dzisiejsze spotkanie ma charakter świąteczny” – odczytał słowa marszałka dyrektor Ważbiński. „Jest nam niezwykle miło, że możemy dołączyć swoją cegiełkę do dzieła integracji i współpracy środowisk

Scena z jasełek w wykonaniu artystów z Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego

FOT. ALINA NOWACKA

okazją do wspomnienia polskich pól, łąk, polskich kwiatów, tej Ojczyzny, którą utracili. Wspominamy wszystkich tych, którzy odeszli od nas w zeszłym roku. Pozostawmy ich w naszych myślach, w naszych sercach. Nie zapomnijmy o nich. Dziś dziękujemy wam, drodzy Weterani walk o niepodległość, za to, że dajecie nam przykład tego, jak być Polakiem, jak być patriotą. Za to, że dajecie przykład naszej młodzieży, jak żyć tak, żeby po nas coś pozostało.

kombatanckich z całego kraju. Możemy wraz podzielić się Dobrą Nowiną, że narodziło się Dziecię. (...) Życzę Państwu oraz reprezentowanym przez Państwa środowiskom, jak również Państwa rodzinom, bliskim i przyjaciółom dużo zdrowia, szczęścia i miłości w 2012 r. Wszystkiego dobrego!”.

W imieniu kombatantów głos zabrał gen. Zbigniew Ścibor-Rylski, prezes Związku Powstańców Warszawskich i sekretarz Kapituły

Podczas spektaklu artystów z Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego FOT. ALINA NOWACKA

Orderu Wojennego Virtuti Militari. „Drogi Koleżanki i Koledzy. Drodzy Przyjaciele, którzy są z nami, Weteranami. Mam wielki zaszczyt i honor, aby w waszym imieniu złożyć żołnierskie najgorętsze życzenia wszystkim naszym przyjaciółom” – rozpoczął swoje wystąpienie. „Jest to wzruszająca chwila. Dla nas, żołnierzy, którzy przeszli te tragiczne chwile utraty niepodległości. Pamiętam ten dzień Wigilii w 1939 r. Iluż z nas było w niewoli, iluż było na Syberii. A jednak duch nasz się nie załamał. Wierzyliśmy w słowa gen. Franciszka Kleeberga. Dodały nam otuchy, że jeszcze będziemy potrzebni naszej ukochanej Ojczyźnie. Dlatego, kochani moi, jestem pełen wzruszenia, że widzę was jeszcze, że mogę w waszym imieniu te żołnierskie najserdeczniejsze, najgorętsze życzenia złożyć wszystkim naszym przyjaciółom. Wam i szczególnie waszym rodzinom. Niestety, wielu, wielu z nas nie doczekało się tego 2012 r. Ale życzę wszystkim wam, przyjaciółom naszym, aby siedemdziesiąta rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego, wszystkie rocznice mogły być jeszcze obchodzone z naszym udziałem. Jest nas już coraz mniej, ale nadal pamiętamy, iż naszym ideałem, zaszczytem była walka o Najjaśniejszą Rzeczpospolitą, o niepod-

ległość. Dlatego po żołniersku: ku chwale Ojczyzny, drodzy przyjaciele, walczyliśmy i ginęliśmy. Pamiętajmy o tym. I przekazujemy to młodemu pokoleniu. Niech młode pokolenie pamięta, że wolność mierzy się wielkim, tragicznym przeżyciem”.

Kombatanckie wspomnienia

Po gen. Ściborze-Rylskim głos zabrał płk Zygmunt Łabędzki, prezes Klubu Kawalerów Orderu Virtuti Militari. „Myślę, że najważniejszym życzeniem, oprócz konwencjonalnego, jest to, abyśmy wszyscy doczekali szczęśliwie końca naszych lat, jako że nie wiadomo, ile jeszcze nam tych lat tam w niebie zapisano” – powiedział. „Po wojnie i represjach PRL-u nas, kawalerów Orderu Virtuti Militari, było 800, teraz jest już nas jedynie około 200. A więc to są już osoby schodzące, przechodzące do historii. W imieniu kawalerów Virtuti Militari składam wszystkim najserdeczniejsze życzenia, a panu ministrowi Ciechanowskiemu szczególnie, aby wytrwał w dążeniu do celu, jakim jest zjednoczenie środowiska kombatanckiego”.

Wigilie kombatanckie

Następnie głos zabrał Tadeusz Michalski, przewodniczący Rady do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych działającej przy

kierowniku UdSKiOR oraz prezes Rady Naczelnej Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

„Święta Bożego Narodzenia w polskiej tradycji mają szczególne znaczenie” – podkreślił „To wspomnienie dzieciństwa, oczekiwania na pierwszą gwiazdkę, na wizytę Świętego Mikołaja. To zapach choinki i prezenty pod nią zgromadzone. To czas spędzony w gronie najbliższych. To czas, który przywołuje pamięć naszych dziadków, ojców, ale także to święta dla weteranów walk z czasów młodości, spędzanych w bardzo różnych warunkach. Jakże często w chłopskich chatkach, czasem w dworach, ale także często w więzieniach. Dlatego też wyrażam szczególną wdzięczność panu ministrowi Ciechanowskiemu, Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Mazowieckiego za umożliwienie nam tego spotkania. Myślę, że będziemy jeszcze mieli okazję nie raz się spotkać, wymienić życzenia, okazać sobie życzliwość. Oby tak było. Serdecznie wszystkim Państwu życzę zdrowych i pogodnych świąt Bożego Narodzenia w rodzinnej domowej atmosferze”.

Mowę do uczestników spotkania wygłosił również Józef Koleśnicki, przewodniczący Mazowieckiej Rady ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. „Spotykamy się dziś,

ażeby przeżyć piękną i serdeczną tradycję dzielenia się opłatkiem z racji zbliżających się świąt Bożego Narodzenia, świąt radości, pokoju i nadziei” – mówił. „Świąteczne spotkania przeżywamy wspólnie. Te z czasów dzieciństwa i te tragiczne, okupacyjne i frontowe, kładące się cieniem na wspomnienia z młodości i dzieje naszego narodu. Pamiętamy, że polskie kolędy i pieśni patriotyczne podtrzymywały nas w trudnych chwilach walki i konspiracji. Zagrzewały nas do walki o przetrwanie, o wolność i niepodległość naszej Ojczyzny. My, kombatancki, w tych trudnych czasach rzuciliśmy na szalę wszystko, co dla człowieka najcenniejsze: młode lata, daninę krwi i zdrowia. Kończąc, pozwalam sobie złożyć wszystkim obecnym i ich najbliższym serdeczne kombatanckie życzenia zdrowych, radosnych świąt Bożego Narodzenia oraz pomyślnego, szczęśliwego 2012 r.”.

Wysokie odznaczenia państwowe dla zasłużonych

Odbyła się też ceremonia nadania zasłużonym osobom orderów i odznaczeń państwowych nadanych przez prezydenta RP, Bronisława Komorowskiego. Za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, za działalność społeczną i kombatancką Krzyżem

Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski został odznaczony Edward Zdziśław Głowacki. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski – Stanisław Rajmund Krakowski. Złoty Krzyż Zasługi po raz drugi otrzymał Zbigniew Łemka.

Za zasługi w działalności społecznej na rzecz środowisk kombatanckich Złotym Krzyżem Zasługi odznaczeni zostali: Tadeusz Jarek, Zofia Karczmarska-Teczowska, Marian Andrzejewski, Tadeusz Iskra, Józef Mieczysław Sikora, Bogdan Smyrski, Lidia Teresa Kubacka, Ambroży Ignacy Malik i Iwona Stępień. Za zasługi na rzecz upowszechniania wiedzy o najnowszej historii Polski Złoty Krzyż otrzymał Wojciech Mieczysław Jeute. Srebrnym Krzyżem Zasługi uhonorowani zostali: Jan

Kamionka, Jadwiga Miłkowska, Małgorzata Koszarek, Waldemar Stanisław Podgórski, Maria Elżbieta Rajtaczak i Małgorzata Wiater.

Odznaczenie Brązowego Krzyża Zasługi otrzymały Halina Iwona Gronczewska i Sylwia Magdalena Kaczanowska.

Koncert pieśni patriotycznych i wojskowych

Po oficjalnej części spotkania opłatkowego organizatorzy przygotowali dla swoich gości program artystyczny. Przedstawił go Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego, którego wykonanie wiązanek pieśni wojskowych i powstańczych wzruszyło całą widownię. Goście usłyszeli także znaną piosenkę „Gdzie są kwiaty z tamtych lat?”, wykonywaną przed laty przez Sławę Przybylską. Jest to polska wersja skomponowanej w latach pięćdziesiątych tradycyjnej amerykańskiej pieśni „Where Have All The Flowers Gone?”, która weszła do światowego repertuaru tzw. pieśni zaangażowanych. Koncert zakończył się odśpiewaniem kolęd.

Po koncercie goście zaproszeni zostali na uroczysty obiad, poprzedzony ekumeniczną modlitwą. Wspólna posiłek i przyjazna atmosfera jeszcze bardziej wzmocniły więzi łączące ludzi, którym Europa zawdzięcza kolejne spokojne i szczęśliwe Boże Narodzenie. **DK**

SPK w Kraju kończy działalność

W dniu 11 stycznia 2012 r. w warszawskim „Domu Polonii” przy Krakowskim Przedmieściu odbyło się uroczyste spotkanie noworoczne Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Kraju.

Na spotkaniu, współorganizowanym przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, obecni byli członkowie stowarzyszenia, w tym z Litwy oraz centrali SPK w Wielkiej Brytanii, zaproszeni goście – przyjaciele SPK w Kraju z innych organizacji kombatanckich, oraz Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKIOR.

Noworoczna atmosfera nadziei

„Zaledwie 11 dni minęło od chwili, gdy dla naszych szerokości geograficznych ogłoszony został nowy rok 2012” – powiedział, rozpoczynając posiedzenie, Władysław Matkowski, prezes SPK. „Żyjemy więc jeszcze w noworocznej atmosferze nadziei i marzeń o ziszczeniu się wszystkich dobrych życzeń. Chcielibyśmy, aby ta atmosfera dominowała nad naszym dzisiejszym spotkaniem. (...) Koleżanki i Koledzy. Wielokrotnie spotykaliśmy się w tym gronie, aby podejmować decyzje dotyczące naszej organizacji. (...) Właśnie w tych dniach mijają 22 lata od powstania naszej organizacji. Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Kraju zostało powołane do życia w 1989 r., niemal natychmiast po historycznych przemianach ustrojowych uwalniających kraj od komunistycznej dyktatury i sowieckiej dominacji” – mówił prezes Matkowski. „W swoich założeniach SPK w Kraju miało być organizacją otwartą dla wszystkich kombatantów, niezależnie od formacji, w jakiej służyli, i frontów, na których walczyli. Z zastrzeżeniem, że celem tej walki była wolna i niepodległa Polska. Wzorem dla SPK w Kraju miały być

ideały reprezentowane przez organizacje kombatantów polskich na uchodźstwie działające w wielu krajach świata i podporządkowane Światowej Federacji SPK w Londynie. Byliśmy pełni uznania dla postawy tych organizacji w niemal pół wieku

trwania i szczególnie zasłużyli się w służbie na rzecz kolegów, kombatantów, przede wszystkim pierwszych prezesów SPK w Kraju: Stanisława Mościckiego i Henryka Pakułę, oraz naszego długoletniego duszpasterza, księdza kapelana An-

Podczas spotkania przemawiał Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKIOR. FOT. ALINA NOWACKA

trwającej walce z narzuconym Polsce ustrojem. Chcielibyśmy być członkiem światowej rodziny polskich kombatantów istniejącej pod skrzydłami legalnego rządu polskiego na uchodźstwie. Stowarzyszenie rozwijało się bardzo dynamicznie. W pierwszym roku powstało 35 oddziałów posiadających łącznie ponad 140 kół, ponadto trzy oddziały środowiskowe: kleberczyków, woldenberczyków i 34. Pułku Piechoty AK. We wczesnych latach dziewięćdziesiątych rekomendowaliśmy 17 tys. członków naszego stowarzyszenia ubiegających się o uprawnienia kombatanckie. Działała u nas wówczas liczna i bardzo sprawna komisja historyczna, która m.in. wnikliwie badała zasadność roszczeń o nadanie lub potwierdzenie statusu kombatanta. Kiedy sięgamy myślą wstecz, z wielkim szacunkiem wspominamy ludzi, którzy tworzyli nasze stowa-

toniego Szyrwińskiego. Stowarzyszenie Polskich Kombatantów powołało trzy oddziały zagraniczne: w Wilnie, Grodnie i we Lwowie, które za zgodą Federacji zostały podporządkowane Zarządowi Głównemu SPK w Kraju w Warszawie. Miarą uznania dla naszej działalności było powołanie przewodniczącego SPK w Kraju na członka Rady Światowej Federacji SPK w Londynie. W naszych wspomnieniach poczesne miejsce zajmuje życzliwość i opieka, jakiej doznawaliśmy zawsze od kolegów z Federacji, a zwłaszcza od śp. prezesa Czesława Zychowicza i obecnie sprawującego funkcję prezesa, pana Czesława Maryszczaka, a także od wiceprezesa Mieczysława Jarkowskiego. Członkowie naszego stowarzyszenia to ludzie urodzeni i wychowani w latach międzywojennych. Emocjonalnie związani z losami II Rzeczypospolitej,

której bronili w latach hitlerowskiego i stalinowskiego najazdu. Niektórzy są weteranami Kampanii Wrześniowej, których etos kultuwujemy ze szczególną pieczołowitością”.

„Życiu trzeba czasami spojrzeć prosto w oczy”

– mówił prezes Matkowski. „Draścinnie zmalała liczba członków stowarzyszenia, a co za tym idzie, także i składek członkowskich. (...) Musimy podjąć trudną, ale, niestety, nieuniknioną decyzję o zakończeniu naszej działalności. (...) Misję naszą należy w zasadzie uważać za zakończoną”.

Podczas posiedzenia głos zabrał także Jan Stanisław Ciechanowski, p.o. kierownika UdSKiOR. „Wielki to dla mnie zaszczyt, że mogę się z Państwem spotkać w takiej noworocznej atmosferze” – powiedział. „Z przemówienia Pana Prezesa Matkowskiego jawi się obraz dwudziestodwuletniej działalności, która była przedłużeniem służby Polsce, którą Państwo zaczęli wiele, wiele lat

temu, kiedy Ojczyzna tego najbardziej potrzebowała. Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Kraju było przez te wszystkie lata i jest do dzisiaj – i wszyscy mamy nadzieję, że będzie dalej – ogniwem spajającym wysiłki kombatantów, odbudowujących Ojczyznę, którzy Polsce poświęcili całe życie, z naszymi drogimi kombatantami, których zawierucha wojenna i tragiczny los rzucił na emigrację i gdzie trwali po to, by Polska znów kiedyś była wolna. Doszło do tego w roku 1989 i właśnie wtedy SPK w Kraju rozpoczęło swoją wspaniałą działalność. Za te wszystkie lata serdecznie dziękujemy. Ja osobiście miałem okazję śledzić tę działalność przez ostatnie 15 lat. Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Kraju zawsze było jedną z najprężniejszych organizacji kombatanckich. Jest to organizacja, która wnosi wiele spokoju, rozsądku i takiego dobrego patriotyzmu, patriotyzmu dnia codziennego. To przykład, który na pewno wart jest podtrzymania. I za to wszystko na

ręce Pana Prezesa Matkowskiego, ale też wszystkich Państwa, chcielibyśmy złożyć najserdeczniejsze podziękowania, mając nadzieję na kolejne wspaniałe uroczystości związane przede wszystkim z II wojną światową. Przecież wielkim osiągnięciem SPK w Kraju jest podtrzymanie i rozwijanie wiedzy o tym, jak ważne w historii świata było to, że w ramach jednej z najlepszych armii w ówczesnej Europie chwyciście za broń, żeby jako pierwsi bronić niepodległości Ojczyzny. I ta walka trwała przez wiele, wiele lat i zakończyła się zwycięstwem. O osiągnięciach SPK w Kraju można by mówić jeszcze wiele. Chciałbym wyrazić nadzieję, że głos SPK w Kraju będzie niezwykle dla nas pomocny przy pracach, które rozpoczną się za moment nad nowelizacją prawa kombatanckiego. Po wielu latach wreszcie do tego dojdzie. Za cały ten wkład, za wszystko, co Państwo zrobili, najserdeczniejsze Bóg zapłać i wszelkiej pomyślności w 2012 r.”. **DK**

1271

nazwa odbiorcy
URZĄD DS. KOMBATANTÓW I OSÓB REPRESJONOWANYCH

nazwa odbiorcy cd.
UL. WSPÓLNA 2/4 00-926 WARSZAWA

nr rachunku odbiorcy
03 10 10 10 10 00 50 47 22 31 00 00 00

kwota
W PLN 30, 00

kwota słownie
trzydzieści złotych

W data gotówkowa

nazwa zlecienniodawcy

nazwa zlecienniodawcy cd.

tytułem
PRENUMERATA KOMBATANTA NA 2012

tytułem cd.
OD NR ___ DO NR ___ PO ___ EGZ.

POCZTA POLSKA

Oplata

Podpis

odcinek dla banku

Pismo maszynowe - normanna czarna
Pismo odręczne: duże drukowane - wypisać długopisem, mocno dociskając

P-5 9a

Dokładny adres

Imię i nazwisko lub nazwa stowarzyszenia

Zamiast zwycięskich fanfar

Koniec wojny dla polskich żołnierzy 2. Korpusu Polskiego był czasem rozterek. Różne były drogi, jakie zaprowadziły ich pod polskie sztandary armii dowodzonej przez gen. Władysława Andersa. Jednak dla większości, szczególnie tych pochodzących z Kresów, powrót do Polski był niemożliwy, bo i gdzie mieliby wracać? Ich rodzinne miasta i wioski znalazły się poza granicami powojennej Polski, a i przyjazd do kraju rządzonego przez komunistów nie wchodził w rachubę. Pozostał Polski Korpus Przynoszenia i Rozmieszczenia oraz los tułaczy – emigrantów.

Polski Korpus Przynoszenia i Rozmieszczenia (ang. Polish Resettlement Corps) był to korpus Armii Brytyjskiej przeznaczony dla przysposobienia zdemobilizowanych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie do życia cywilnego i rozmieszczenia ich na terytorium Zjednoczonego Królestwa lub poza jego granicami. Władze brytyjskie chciały się w ten sposób „pozbyć” problemu polskich sojuszników. Stał się on palący po cofnięciu uznania przez mocarstwa zachodnie dla legalnych polskich władz w Londynie i uznania rezydującego w Warszawie tzw. Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, zdominowanego przez komunistów.

móc »bronić« się w razie »napaści«. Nie mamy pojęcia, co przyniesie nam los. Siedząc na peronie, jesteśmy otoczeni przez ciekawą publiczność, która nie okazuje żadnych »wrogich« zamiarów. Jest raczej obojętna. Nikt z nas nie mówił po angielsku. To oczekiwanie przedłuża się. Raptem Barela (z Drohobycza) wyciąga skrzypce, ktoś inny harmonię i na stacji rozlega się ton i śpiew polskich piosenek, i po zakończeniu tego koncertu otrzymujemy liczne brawa, łód został przełamany, atmosfera staje się wręcz przyjazna. Przyjeżdżają ciężarówki i przewożą nas, jadąc »nieprawidłowo« po lewej stronie, do stacji Euston, gdzie czeka na nas pociąg, i ruszamy w podróż

na północ Anglii do hrabstwa Lancashire”.

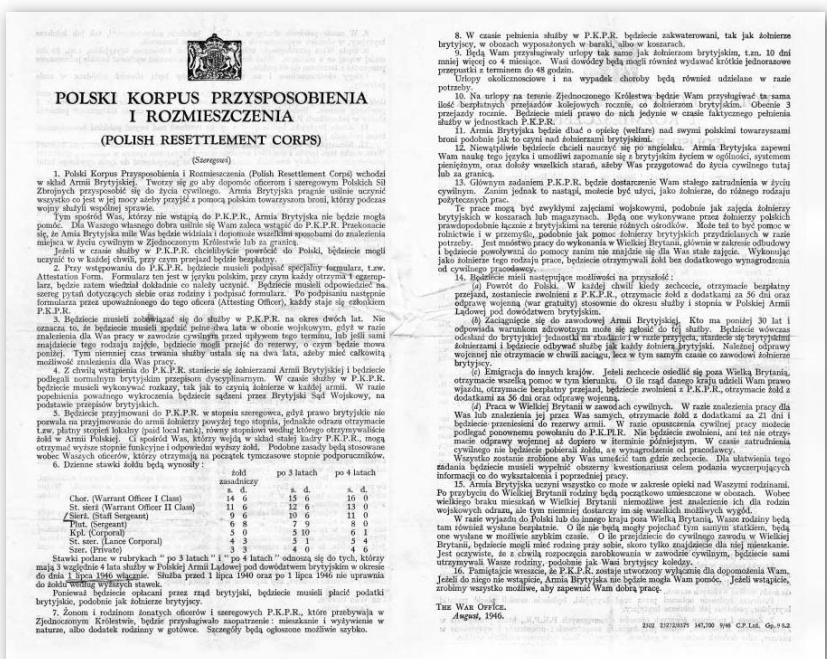
Jak z żołnierza zrobić robotnika

Sytuacja w Wielkiej Brytanii, jaką zastali Polacy, była dla nich nieprzychylna. W społeczeństwie dominowała postawa sympatii dla ZSRR, jako jednego ze zwycięskich mocarstw. W dodatku liczne środowiska prokomunistyczne, będące we władzach, prasie oraz wpływowych organizacjach związkowych zawodowych, prowadziły przeciwko Polakom nagonkę. Dodatkowo sytuację komplikował dotkliwy kryzys gospodarczy, jaki zapanował na Wyspach po zakończeniu wojny (związany m.in. z przetwarzającymi możliwo-

Początek tułaczki

Dla większości polskich żołnierzy, tych, którzy nie zamierzali wracać pod rządę komunistów, rozpoczął się czas mozolnego układania sobie życia na emigracji. Wielu, skończywszy szlak bojowy we Włoszech, przybyło teraz na Wyspy Brytyjskie. Nie czekało ich tutaj jednak zbyt ciepłe powitanie.

„Po niedługiej podróży pociągiem z portu docieramy do Londynu na stację Victoria” – tak przyjazd z Włoch do Wielkiej Brytanii w 1946 r. wspominał po latach Jerzy Pomianowski, jeden z polskich żołnierzy. „Nasza grupa nie wygląda imponująco. Brudni, nieogoleni, niewyspani, ale nadal uzbrojeni po zęby, być może, aby

Od lewej Jerzy Pomianowski, autor cytowanego fragmentu wspomnień, w czasie służby we Włoszech FOT. MAT. ARCH.

ści Wielkiej Brytanii kosztami utrzymania strefy okupacyjnej w Niemczech).

Mimo wszystko udało się rozpocząć akcję demobilizowania i przysposobiania do życia w cywilu polskich żołnierzy. Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia, który miał się tym zajmować, był organizacją tymczasową. Miał być rozwiązany z chwilą, gdy wszyscy żołnierze rozpoczną normalną egzystencję (posiadano kredyty rządowe na ten cel do 18 lipca 1948 r.). Przyjęto zasadę, że wstępować do niego będą mogły te osoby, które służyły w PSZ w okresie przed 1 czerwca 1945 r. Żołnierze – członkowie Korpusu mogli: w dowolnym terminie wrócić do

Polski, w dowolnym terminie emigrować do innych krajów, zaciągnąć się do Armii Brytyjskiej według obowiązujących tu kryteriów oraz podjąć pracę zawodową według obowiązujących w Wielkiej Brytanii regulacji prawnych.

Wstępowanie do Korpusu miało charakter ochotniczy. Obowiązywały w nim jednak zasady dyscypliny i porządku wojskowego. Na miejsce zakwaterowania żołnierzy wyznaczono w większości wypadków były obozy wojskowe. Postanowiono również, że członkowie Korpusu będą nadal otrzymywać żołd. Dla żołnierzy polskich był to pierwszy krok życia na obczyźnie. Wspomniany wyżej Jerzy Pomianowski zdobył tą

drogą swoją pierwszą pracę w Wielkiej Brytanii – został górnikiem (a pochodził spod Łodzi).

Haniebna decyzja

Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia stał się oficjalną przyczyną wydania przez komunistyczne władze w Warszawie jednej z najbardziej haniebnych decyzji powojennych – pozbawienia gen. Władysława Andersa oraz przeszło 70 innych wysokich polskich oficerów obywatelstwa polskiego. Stało się tak na mocy uchwały Rady Ministrów z 26 września 1946 r.

„Rada Ministrów (...) postanowiła orzec, że generał Władysław Anders utracił obywatelstwo Państwa Polskiego przez przyjęcie bez zgody właściwych władz polskich, urzędu publicznego w państwie obcym, a to podejmując się funkcji współorganizowania Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia, będącego formacją paramilitarną, stanowiącą część Armii Brytyjskiej organizacyjnie podporządkowaną dowództwu brytyjskiemu” – czytamy w „Dzienniku Rozkazów” wydanych przez Ministerstwo Obrony Narodowej.

Komuniści „wspaniałomyślnie” nie rozciągnęli orzeczenia o utracie obywatelstwa na żony i dzieci polskich oficerów.

Zakończenie prac PKPR

Zasadniczą działalność Korpus zakończył w 1949 r. Ostatni jego stan wynosił ok. 13 tys. żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, w tym ok. 6 tys. oficerów. W większości udali się oni do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii i państw Ameryki Południowej. Na ogólną liczbę 249 tys. żołnierzy PSZ na Zachodzie, do Polski powróciło 105 tys. ■

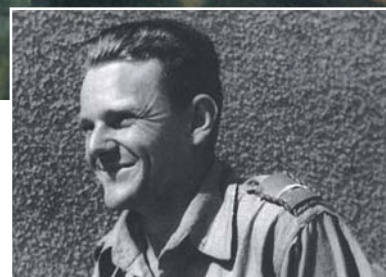
Bibliografia:

Pomianowski Jerzy, „Wspomnienia”, kopia rękopisu w posiadaniu autora.

Radomski Jerzy Adam, „Demobilizacja Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach 1945–1951”, Warszawa 2009.

Z wizytą na Zaolziu

Na zaproszenie Konsulatu Generalnego RP w Ostrawie, Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Republice Czeskiej oraz Stowarzyszenia Rodziny Katyńskiej 20 grudnia 2011 r., wizytę w Ostrawie złożył p.o. kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Jan Stanisław Ciechanowski.

Bronisław Firla, autor wspomnień „Śladami uciekającej pamięci” FOT. ARCHIWUM PRYWATNE

Przed rozpoczęciem spotkania opłatkowego w siedzibie Konsulatu Generalnego RP w Ostrawie, delegacja udała się w towarzystwie Anny Olszewskiej, konsul generalnej, oraz Bronisława Firla, prezesa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Republice Czeskiej, do Konteszyńca, dzielnicy Czeskiego Cieszyna. Tam, pod pomnikiem i tablicą upamiętniającą ofiary II wojny światowej, p.o. kierownika UdSKIOR, konsul generalna oraz Bronisław Firla złożyli wieniec. Następnie delegacja przejechała do Hawierzowa pod pomnik tragedii żywocickiej, by uczcić pamięć zamordowanych 36 mieszkańców miasta i okolicznych wsi. Do mordu na mieszkańcach miejscowości doszło 6 sierpnia 1944 r. Niemieccy żołnierze okrążyli Żywocie, by w odwecie za dwóch zastrzelonych funkcjonariuszy gestapo dokonać masakry na cywilnej ludności, w więk-

szości na Polakach. Do egzekucji wytypowano osoby, które nie podpisały volkslisty, oraz przypadkowo przebywających w mieście mieszkańców okolicznych wsi i wracających z pracy górników.

Pod pomnikiem lotników

W drodze do Ostrawy delegacja zatrzymała się w Cierlicku, miejscu katastrofy samolotu RWD-6, do któ-

rej doszło 11 września 1932 r. Zginęło w niej dwóch wybitnych polskich lotników, Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura. Dnia 11 września 1932 r. polscy lotnicy, lecąc do Pragi, natrafili na gwałtowną burzę. Przyczyną tragedii było najprawdopodobniej uszkodzenie skrzydła samolotu.

W miejscu katastrofy ustawiono początkowo brzozywy krzyż ze

śmigłem zniszczonego samolotu. W 1950 r. w miejscu katastrofy powstał pomnik i dwa symboliczne groby wybitnych lotników. Pod pomnikiem upamiętniającym katastrofę delegacja złożyła wieńce i zapaliła znicze.

Wigilijne spotkanie

Po przybyciu do Ostrawy rozpoczęło się wigilijne spotkanie w budynku Konsulatu Generalnego. Przy świątecznym stole dzielono się opłatkiem i śpiewano kolędy. Licznie przybyli na świąteczne spotkanie goście składali sobie życzenia świąteczne. Miało również miejsce wręczenie przez p.o. kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Medalu „Pro Patria” osobom szczególnie zasłużonym w upamiętnianiu tradycji walk o niepodległość, pośród których znaleźli się kombatanci: Bronisław Firla, Adam Heczko, Leon Herman, Franciszek Korcz, Jan Pawłas, Marian Piotrowicz i Józef Marosz. Odznaczenie otrzymali również: Józef Szymeczek, prezes Kongresu Rady Polaków w Republice Czeskiej; Józef Pilich, prezes Stowarzyszenia Rodzina Katyńska; prof. Mečislav Borák; księża ewangelicy ks. Bogusław Kokotek oraz ks. ppłk Zbigniew Kowalczyk wraz z żoną Aleksandrą Błahut-Kowalczyk, a także Anna Olszewska, konsul generalna RP w Ostrawie.

Wojenne wspomnienia

Trzy miesiące wcześniej, 23 września 2011 r. w Muzeum Marii Skłodickiej w Ustroniu odbyła się promocja książki „Śladami uciekającej pamięci” autorstwa prezesa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Republice Czeskiej, Bronisława Firli. Wśród gości, którzy przybyli na promocję, byli m.in. Jan Stanisław Ciechanowski oraz kmdr Paweł Kieliba, z-ca attaché obrony przy Ambasadzie RP w Pradze.

„Śladami uciekającej pamięci” jest zapisem wspomnień Bronisława Firli z burzliwego i trudnego okresu II wojny światowej, na który przypadły lata jego młodości. Tytułowe ślady pamięci, którymi autor podąża w swojej książce, wyznaczają fascynujący szlak wspominanych wy-

darzeń, miejsc i ludzi. Autor opisuje swe rodzinne strony – Zaolzie; wspomina dom, w którym się wychowywał, i codzienność, którą się żyło nad Olzą w przededniu wybuchu wojny. Napaść Niemiec na Polskę dla mieszkańca Zaolzia oznaczała nie tylko dramat rozpoczynającej się wojny, lecz również bezwzględne tępienie polskości na terenach przyłączonych do III Rzeszy. Jak wielu młodych Ślązaków, autor został przymusowo wcielony do Wehrmachtu. Ból w sercu dojrzewającego chłopca wynikający z przymusowej służby wrogom Polski był ogromny. Autor wspomina myśli o ucieczce, a także rozmowy o tych, którym udało się zbiec i przyłączyć do Amerykanów lub Brytyjczyków. W książce przytoczone są również przykłady losów Polaków ze Śląska wcielonych do Wehrmachtu, gorzej traktowanych przez niemieckich oficerów żołnierzy, z których nie wszyscy znali nawet język niemiecki. Młody Bronisław Firla sercem i myślami był z Polską. Nasłuchiwał nielegalnie wiadomości radiowych o dokonaniach aliantów. We Francji, gdzie stacjonował, próbował rozmawiać z napotkanymi Polakami, by podzielić się wiadomościami z Ojczyzny. Gdy tylko nadarzyła się okazja, uciekł wraz z kilkoma kolegami z armii niemieckiej i poddał się Amerykanom. Ostatecznie udało mu się dostać do II Korpusu gen.

Podczas spotkania wigilijnego w Konsulacie Generalnym w Ostrawie Jan Stanisław Ciechanowski; p.o. kierownika UdSKIOR odznaczył kombatantów Medalem „Pro Patria” FOT. KONSULAT GENERALNY W OSTRAWIE

Władysława Andersa. Tu zaczął się okres służby Ojczyźnie, zawiązywania przyjaźni, poznawania świata i rozwijania uzdolnień plastycznych. Czytając wspomnienia z pobytu we Włoszech i okresu szkoły podchorążych w Falconarze, można odnieść wrażenie, że Bronisław Firla dotarł w końcu tam, gdzie było jego miejsce, chociaż cały czas tęsknił i marzył o rodzinnym Zaolziu.

Idąc tymi śladami uciekającej pamięci, przez skomplikowane dzieje Polaków z Zaolzia, przez pełne bólu i goryczy chwile, które przeplatane były momentami radosnych triumfów, a także przez młodość i dojrzewanie, czas kształtowania się osobowości człowieka – w wyobraźni rysuje się romantyczny obraz niezwykle barwnych i urozmaiconych losów autora książki. Obraz ten jest, być może, odzwierciedleniem charakteru Zaolzia, ziemi leżącej na pograniczu państw, kultur i języków, pełnej różnorodności i wielobarwności, ziemi, która przechodziła z rąk do rąk.

„Niezwykły to dla mnie honor i zaszczyt, że mogę brać udział

w prezentacji książki naszego drogiego prezesa Koła Polskich Kombatantów w Republice Czeskiej” – powiedział Jan Stanisław Ciechanowski. „Przeczytałem ją wczoraj od deski do deski. Jest bardzo ważna, bo autentyczna. Jest wiele wspomnień, gdzie wszystko jest łatwe, proste, białe-czarne, a tu mamy relację z tego, co się naprawdę działo w czasie wojny. Jest to też książka o Śląsku Cieszyńskim, o Zaolziu, o czymś, co powinno być o wiele bardziej obecne w świadomości Polaków, niż jest do tej pory.

Jest to książka o śląskiej rzetelności, która jest przez wielu tak podziwiana. O Polakach na Śląsku, którzy swą polskość musieli codziennie wykuwać ze stali. Jest to książka o tym, jak trudne były losy Polaków podczas wojny na ziemiach wcielonych do III Rzeszy”.

Dziękując prezesowi Bronisławowi Firla za to, że podjął się spisania i wydania niezwykle interesujących wspomnień, Jan Stanisław Ciechanowski zachęcał autora do kontynuowania pracy i wydania dalszej części, obejmującej lata powojenne. ■

Przy świątecznym stole dzielono się opłatkiem i śpiewano kolędy FOT. KONSULAT GENERALNY W OSTRAWIE

— POŻEGNANIE —

Antoni Rogoziński

(15.IV.1912 – 22.IX.2011)

Podpułkownik. Chemik, dziennikarz, redaktor, działacz społeczny. Urodził się w Nowym Reczkowie (obecnie województwo łódzkie). Po szkole średniej był urzędnikiem pocztowym. W końcu sierpnia 1939 r. zmobilizowany do Kompanii Łączności przy Sztapie Naczelnego Wodza. Brał udział w wojnie obronnej do 18 września. Internowany w obozie Casimcea w Rumunii. Od lutego 1940 r. w Wojsku Polskim we Francji w 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej. Uczestnik kampanii francuskiej. Po ewakuacji 24 czerwca 1940 r. do Wielkiej Brytanii przydzielony do 10. szwadronu łączności 10. Brygady Kawalerii Pancernej. W latach 1944–1945 w szeregach 1. Dywizji Pancernej walczył we Francji, w Belgii i Holandii. Po demobilizacji doskonalił język angielski na University of Andrews w Dandee. Po osiedleniu się w Milwaukee (stan Wisconsin) w Stanach Zjednoczonych studiował na miejscowych uczelniach chemię, bakteriologię, fizykę, metalurgię, kontrolę jakości i zarządzanie w przemyśle. Do 1977 r. pracował

jako chemik na stanowisku kierownika laboratorium. W 1961 r. laureat nagrody Patrick Cudahy Award za opracowanie metody analitycznej.

Aktywny członek Stowarzyszenia Polskich Kombatantów i Stowarzyszenia Żołnierzy 1. Dywizji Pancernej. Współzałożyciel SPK w Wielkiej Brytanii. W 1952 r. organizator SPK w Milwaukee, pierwszego koła tej organizacji na terenie Stanów Zjednoczonych.

W latach 1968–2003 redaktor i wydawca „Pancerniaka” – pisma żołnierzy 1. Dywizji Pancernej, rozsyłanego do 16 krajów. Autor książki „Wojska łączności i Polska 1 Dywizja Pancerna”. Korespondent prasy polonijnej w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Założyciel i sekretarz Muzeum 1 Dywizji Pancernej im. gen. Stanisława Maczka w Polonijnych Zakładach Naukowych w Orchard Lake. Przewodniczący Rady Fundacji i Muzeum im. gen. Stanisława Maczka z siedzibą w Chicago.

Odnaczony za czyny bojowe i aktywność społeczną m.in.: Krzyżem Walecznych, Medalem Wojska, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Zmarł w Milwaukee w wieku 99 lat.

KRZYSZTOF GŁUCHOWSKI

Edukacja w 3. Dywizji Strzelców Karpackich

W 1943 r. w 3. Dywizji Strzelców Karpackich właśnie stworzonej na Środkowym Wschodzie przez połączenie Samodzielnej Brygady Karpackiej z niektórymi osobami 9. i 10. Dywizji, które cudem wyszły z nieludzkiej ziemi, znajdowało się wielu młodych żołnierzy, którym wojna przerwała naukę gimnazjalną. Nie uszło to uwagi światłych dowódców 2. Korpusu i 3. DSK, które wydały odpowiednie rozkazy otwierające możliwości dalszej nauki.

W dniu 10 września 1943 r., rozkazem dowództwa dywizji nr 122 utworzony został Dywizyjny Kurs Gimnazjalny 3. DSK. Rozpoczął się on 20 września 1943 r. w obozie składającym się z 77 namiotów w Julis w Palestynie i działał tam do 22 listopada 1943. Uczyło się na nim 378 uczniów. Dowódcą szkoły został por. Józef Kapica, który już jako kapitan pozostał nim do samego końca jej istnienia.

Podobnie jak wśród żołnierzy całego 2. Korpusu z 3. DSK włącznie, większość uczniów Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego pochodziła ze wschodniej części Polski, którą na konferencji w Teheranie w dniach od

28 listopada do 1 grudnia 1943 r. zachodni sojusznicy Polski w tajemnicy oddali w ręce Stalina. W tym samym czasie 3. Dywizja Strzelców Karpackich została przeniesiona do Egiptu w przygotowaniu do odplynięcia do Italii. Dnia 30 listopada 1943 r. nastąpiła zmiana miejsca postoju Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego na El Quassasin w Egipcie, gdzie działał on do 8 grudnia 1943 r., kiedy jego uczniowie powrócili do swoich oddziałów macierzystych i odplynęli wraz 3. Dywizją Strzelców Karpackich na front do Italii.

Po wylądowaniu w Taranto 22 grudnia 1943 r. 3. Dywizja Strzelców Karpackich od 15 lutego do 14 kwietnia 1944 r. pełniła służbę

obronną na froncie nad rzeką Sangro. Uczniowie Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego kontynuowali naukę indywidualnie w swych oddziałach z książek, które dostali jeszcze w Egipcie.

Egzaminy z bronią w rękach

Wobec potrzeby sprawdzianu, na rozkaz dowódcy dywizji w okresie od 30 marca do 20 kwietnia 1944 r. w różnych miejscowościach w pasie przyfrontowym przeprowadzone zostały egzaminy ekstermistyczne Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego. Kandydaci, a także członkowie komisji przybywali na nie ze swych oddziałów, nieraz z bronią.

Gdy 3. Dywizja Strzelców Karpackich przeszła już na koncentrację przed bitwą o Monte Cassino, 22 kwietnia 1944, w miejscowości Castelpetroso odległej niecałe 40 kilometrów od klasztoru, odbyło się uroczyste zakończenie pierwszego roku szkolnego Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego. W trzech klasach gimnazjalnych na 255 uczniów-żołnierzy klasyfikowanych otrzymało świadectwa 193, w tym 30 świadectw ukończenia gimnazjum. W trzy tygodnie później, 12 maja 1944 r., uczniowie Szkoły Karpackiej wraz z 3. DSK i całym 2. Korpusem poszli w bój. Pięciu z nich poległo pod Monte Cassino.

Po zwycięskiej bitwie o Monte Cassino i dwutygodniowym odpoczynku, 3. Dywizja Strzelców Karpackich przeszła na front adriatycki, gdzie w okresie od 16 czerwca do 2 września 1944 r. wzięła udział w ruchomych walkach od Ortony do Rimini, włącznie ze zdobyciem ważnego portu Ankona. Mimo że warunki nie były zbyt sprzyjające, uczniowie Dywizyjnego Kursu Gimnazjalnego kontynuowali naukę z karabinem w rękę i książką w plecaku. W czasie kampanii adriatyckiej poległo dziewięciu uczniów Szkoły Karpackiej.

Jeszcze 3. DSK nie zeszła z frontu, gdy 15 sierpnia 1944 r. wydany został rozkaz nr 577 zapowiadający kurs repetycyjny i egzaminy z zakresu czterech klas gimnazjalnych zaraz po przejściu dywizji na odpoczynek. Tym razem kandydaci i komisja egzaminacyjna byli zakwaterowani w Civitanova Marche. Po dziesięciodniowym kursie w budynku włoskiej szkoły, w dniach 12 do 26 września 1944 r. odbyły się egzaminy. Na 113 kandydatów, którzy stanęli do egzaminów, zdało je i otrzymało świadectwa ukończenia gimnazjum 48. Wymagania w Szkole Karpackiej były wysokie!

Odpoczynek nie trwał długo; 17 października 1944 r. rozpoczęło

się natarcie 2. Korpusu w Apeninach Emiliańskich. W drugiej fazie, 3. DSK stoczyła zwycięsko jedną ze swoich najkrwawszych bitew w Apeninach, zdobywając 16 grudnia 1944 r. cały grzbiet Collina-Casette. Front wojenny zatrzymał się na rzece Senio aż do kwietnia 1945 r.

Wobec przejścia na odpoczynek, rozkaz dowódcy 3. Dywizji Strzelców Karpackich nr 9 z 8 stycznia

431 uczniów-żołnierzy mogło znowu kontynuować swą naukę.

Szkoła przyfrontowa

Gdy dywizja weszła ponownie do akcji, 21 kwietnia 1945 r. szkoła została przeniesiona bliżej frontu, do miasteczka Terra del Sole. W tym samym dniu oddziały 3. Dywizji Strzelców Karpackich weszły do oswobodzonej Bolonii. Działania wojenne w Italii zakończyły się 28

Pomocnicza Służba Kobiet. Ćwiczenia gimnastyczne. FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE (WWW.NAC.GOV.PL)

Junacy – nauka strzelania. FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE (WWW.NAC.GOV.PL)

1945 r. stworzył Dywizyjny Kurs Gimnazjalny i Licealny. Rozpoczął się on 20 stycznia 1945 r. w małym miasteczku Bagno di Romagna;

kwietnia 1945 r. W kampanii Apeninów Emiliańskich poległo czterech uczniów Szkoły Karpackiej. W dniu 8 maja 1945 r. zakończyła

Nauka w laboratorium na uniwersytecie w Bolonii we Włoszech FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE (WWW.NAC.GOV.PL)

ŚWIĘTA PANIENKO Z AMBRO
NAUCZYCIELE I UCZNIOWIE
GIMNAZJUM I LICEUM 3 DYWIZJI
STRZELCÓW KARPACKICH
ŻOŁNIERZE 2 KORPUSU POLSKIEGO
KTÓRZY PO ZAKOŃCZENIU DZIAŁAŃ
WOJENNYCH W ITALII
W MIASTACH AMANDOLA I SARNANO
W LICZBIE 1000 – ROK PRACY
SZKOLNEJ PRZEŻYLI
PROSZĄ CIĘ W POKORZE
POWRÓĆ NAS CUDEM NA OJCZYZNY ŁONO

O SIGNORA SANTISSIMA DELL'AMBRO
I PROFESORI E GLI ALUNNI DEL GINASIO E LICEO
DELLA 3 DIV. CARPATA
SOLDATI DEL 2 CORPO DI SPEDIZIONE POLACCO
STUDIANDO DOPO LE OPERAZIONE IN ITALIA
NEI PAESI DI AMANDOLA E SARNANO
IN NUMERO DI 1000 T'IMPLORANO UMILMENTE

Modlitwa, którą Szkoła Karpacka zostawiła na tablicy u stóp Matki Boskiej w Ambro

się II wojna światowa. Żołnierzowi 2. Korpusu nie dane było powrócić ze sztandarami z ziemi włoskiej do Polski. Gdzieś z kart historii wylądowało się widmo San Domingo. Pomimo tej ponurej sytuacji Kurs Gimnazjalny i Licealny 3. Dywizji Strzelców Karpackich nadal działał w Terra del Sole, dzielnie spełniając swoje zadanie.

Dywizyjny Kurs Gimnazjalny i Licealny 3. Dywizji Strzelców

Karpackich rozpoczęły 20 stycznia 1945, a będący drugim rokiem Szkoły Karpackiej, zakończył się uroczystie 23 czerwca 1945 r.

Stu uczniów otrzymało świadectwa ukończenia gimnazjum, 227 uczniów otrzymało promocje do klasy wyższej. Na 368 uczniów klasyfikowanych 327 osiągnęło wyniki pozytywne.

Niepewne jutro

Od maja 1945 r., na dłuższy czas, kwatery 3. Dywizji Strzelców Karpackich rozciągnęły się wzdłuż wybrzeża Adriatyku. Był to okres niepewności i oczekiwania, co się stanie z oddziałami Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Dowództwo 3. DSK wykorzystało ten czas, rozbudowując szkolnictwo, poczynając od oddziałowych szkół powszechnych po dywizyjne gimnazja i licea. Za przykładem 3. DSK poszły i inne jednostki 2. Korpusu.

Na rozkaz dywizyjny zapowiadający utworzenie gimnazjum i liceum zgłosiło się ponad 1000 kandydatów. Napływ do 2. Korpusu Polaków z armii niemieckiej oraz byłych jeńców i więźniów z Niemiec sprawił, że nowi kandydaci do drugiej klasy gimnazjalnej pochodzili w większości z zachodniej i centralnej Polski. Kandydatami do wyższych klas w dużej mierze byli uczniowie Szkoły Karpackiej, pochodzący ze wschodniej Polski.

Po egzaminach, do gimnazjum przyjętych zostało 793 uczniów (w tym 518 do drugiej klasy) i do liceum 179 – razem 972. Stworzo-

nych zostało 21 klas. Tak 30 lipca 1945 r. powstało nowe wcielenie Szkoły Karpackiej – Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich.

Zakończenie roku szkolnego

Na miejsce postoju wybrane zostały dwa czarujące miasteczka: Amandola i Sarnano w prowincji Marche u stóp łańcucha górskiego Monti Sibillini, z dala od pokus nadmorskiej Via Adriatica. Przez przeszło pół roku trwała nauka. Gdy nadszedł koniec roku szkolnego na uroczystość rozdania świadectw przez gen. Duchę, dowódcę 3. DSK, uczniowie szybko przemienili się w dobrze wyszkolone wojsko. Uroczystość odbyła się w Amandoli na Piazza Risorgimento.

Rok szkolny Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich rozpoczęły 30 lipca 1945 r., a będący trzecim rokiem Szkoły Karpackiej, zakończył się 23 lutego 1946 r. Świadectwa ukończenia gimnazjum otrzymało 109 uczniów, świadectwa dojrzałości 31 uczniów; 666 uczniów otrzymało promocje do klasy wyższej. Na 902 uczniów klasyfikowanych 806 osiągnęło wyniki pomyślne.

Przerwany semestr

Po wakacjach, 1 kwietnia 1946 r. rozpoczął się następny rok szkolny. Z wielkim smutkiem Szkoła Karpacka nie mogła zakończyć go w Amandoli i Sarnano; 2. Korpus Polski razem z 3. Dywizją Strzelców Karpackich został przeniesiony do Wielkiej Brytanii.

Przed wyjazdem Szkoła Karpacka zostawiła na tablicy u stóp Matki Boskiej w Ambro swą modlitwę.

Lekcje zostały zakończone 21 lipca 1946 r. Ostatnie dwa tygodnie uczniowie spędzili na obozie wycieczkowym nad Adriatykiem. Wobec niepewności, czy szkoła będzie istnieć dalej po przyjeździe do Wielkiej Brytanii, uczniowie dostali świa-

dectwa ukończenia pierwszego półroczu czwartego roku Szkoły Karpackiej. Wyjazd do Wielkiej Brytanii nastąpił 6 sierpnia 1946 r.

Większość uczniów Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich wyruszyła z Amandoli i Sarnano do Wielkiej Brytanii ciężarówkami do Porto Recanati nad Adriatykiem, następnie transportem kolejowym do Neapolu, gdzie byli zakrętowni na statek Empress of Australia, na którym płynęły również: Żeńskie Gimnazjum i Liceum PWSK z Porto San Giorgio oraz Gimnazja Kupieckie i Rolnicze 3. DSK. Statek opuścił Neapol 9 sierpnia 1946 r., by wypłynąć do Liverpoolu 16 sierpnia 1946 r.

Z Liverpoolu już pociągiem do Bodney Airfield North, obozu położonego z dala od miast i osiedli. Po przyjeździe, Gimnazjum i Liceum 3. DSK zakwaterowane zostało w barakach popularnie zwanych „beczkami śmiechu”. Po dobrym odżywianiu we Włoszech, wygłodzona Anglia z racjonowaniem stanowiła szok. Nauka w tych nowych warunkach rozpoczęła się 3 września 1946 r.

Trudny los tułaczy

Przy likwidacji Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, demobilizacji przy pomocy Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia (PKPR), trudnościach w adaptacji do nowych warunków, presji do powrotu do Polski, do przyjmowania czarno-roboczych prac przed ukończeniem nauki, tylko wola pożytecznej pracy, zarówno wśród nauczycieli, jak i uczniów, utrzymywała morale Szkoły Karpackiej.

Rok szkolny Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich rozpoczęły 1 kwietnia 1946 r., we Włoszech, a będący czwartym rokiem Szkoły Karpackiej, zakończył się 30 listopada 1946 r. Świadectwa ukończenia gimnazjum otrzymało 89 uczniów, świadectwa dojrzałości 81 uczniów; 407 uczniów

otrzymało promocje do klasy wyższej. Na 673 uczniów klasyfikowanych 576 osiągnęło wyniki pomyślne.

Nadeszła zima, jedna z najostrejszych w ubiegłym stuleciu. Uczniowie Szkoły Karpackiej używani byli do usuwania zasp na to-

nych osobistości. Między innymi odwiedzili Gimnazjum i Liceum 3. DSK w Bodney: były dowódca 8. Armii gen. Oliver Leese, prezes Kongresu Polonii Amerykańskiej Karol Rozmarek oraz angielski dowódca PKPR, gen. G.J. Thomas.

UCZNIOWIE SZKOŁY KARPACKIEJ POLEGLI NA POLU CHWAŁY I ZMARLI Z RAN

BAGIŃSKI Marian, strz.	KW	polegli	12.5.44	Monte Cassino
BORZECKI Zbigniew, st. strz.		polegli	22.7.44	odcinek adriatycki
CZUCHNICKI Michał, strz.		polegli	26.10.44	Apeniny Emiliańskie
DRAŻEK Józef, strz.	KW	zmarł z ran	6.7.44	odcinek adriatycki
GUZOWSKI Józef, st. strz.	KW	polegli	12.5.44	Monte Cassino
KONIECZNY Jan, plut.		zmarł z ran	29.6.44	odcinek adriatycki
MACH Władysław, st. strz.	KW	polegli	9.8.44	odcinek adriatycki
MEDALIS Zbigniew, st. strz.	KW	zmarł z ran	6.11.44	Apeniny Emiliańskie
METROPOLIT Jan, st. strz.	KW	polegli	17.5.44	Monte Cassino
MURASZKO Jan, st. strz.	KW	polegli	17.11.44	Apeniny Emiliańskie
PLISAK Aleksander,		polegli	13.5.44	Monte Cassino
RAKOWSKI Edward, kan.		polegli	5.7.44	odcinek adriatycki
RAUBO Stanisław,		zmarł z ran	6.9.44	odcinek adriatycki
SOBCZAK Józef, bomb.	VM	zmarł z ran	4.12.44	Apeniny Emiliańskie
SZYMAŃSKI Ryszard, szer.		polegli	6.7.44	odcinek adriatycki
WIENCLAWEK Zbigniew st. strz.	KW	polegli	13.5.44	Monte Cassino
ZAMAYSKI Andrzej, st. strz.		zmarł z ran	23.7.44	odcinek adriatycki
ŻÓRAKOWSKI Antoni, st. strz.		polegli	22.6.44	odcinek adriatycki

CZEŚĆ ICH PAMIĘCI

Pomocnicza Służba Kobiet. Biblioteka FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE (WWW.NAC.GOV.PL)

nych kolejowych. Przed świętami Bożego Narodzenia pracowali w Londynie w halach Caledonian Market przy sortowaniu worków z pocztą świąteczną.

W styczniu rozpoczął się nowy rok szkolny. Przy stałej obawie przed likwidacją szkoły czynione były próby zapewnienia poparcia wśród zna-

Rok szkolny Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich rozpoczęły 10 stycznia 1947 r., a będący piątym rokiem Szkoły Karpackiej, zakończył się bardzo uroczysto 30 lipca 1947 r. przy obecności gen. Andersa i gen. Ducha. Świadectwa ukończenia gimnazjum otrzymało 214 uczniów, świadectwa

dojrzałości 82 uczniów; 114 uczniów otrzymało promocje do klasy wyższej. Na 446 uczniów sklasyfikowanych 410 osiągnęło wyniki pomyślne.

Ostatni rok szkoły

Następny rok szkolny Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpackich rozpoczęty 1 września 1947, a będący szóstym rokiem Szkoły Karpackiej, zakończył się 28 lutego 1948 r. Świadectwa ukończenia gimnazjum otrzymało 65 uczniów, świadectwa dojrzałości 38 uczniów. Na 121 uczniów sklasyfikowanych 103 osiągnęło wyniki pomyślne.

Aby dać szansę zdobycia świadectwa dojrzałości zdolniejszym uczniom, którzy otrzymali świadectwo ukończenia Gimnazjum 3. DSK, 1 września 1947 r., pomimo dużych trudności, został utworzony intensywny Kurs Licealny, który trwał

siedem miesięcy. W kwietniu 1948 odbyły się egzaminy. Na 95 uczniów sklasyfikowanych 74 otrzymało świadectwa dojrzałości.

Egzaminem tym Szkoła Karpacka zakończyła swoją działalność 12 kwietnia 1948 r.

W czasie jej istnienia od 1943 do 1948 r. wydanych zostało 309 świadectw dojrzałości (duża matura) i 654 świadectw ukończenia gimnazjum (mała matura). Poprzez szkołę przewinęło się ok. 1800 uczniów. Była to jeszcze jedna zwycięska bitwa 3. Dywizji Strzelców Karpackich tej wspaniałej jednostki Wojska Polskiego. Szkoła Karpacka otworzyła dla swych wychowanków drzwi do dalszej nauki i godnych zatrudnień.

Pomni swego ślubowania w Aman-doli „trwali nadal w walce o wolność Polski, bez względu na warunki, w których przyszło im żyć

i działać”. Wielu z nich, przy wszystkich trudnościach świata podzielonego żelazną kurtyną, i będąc rozrzucony niemal po całym globie, miało znaczne osiągnięcia w życiu zawodowym i społecznym. ■

Bibliografia:

Kuczyński Mieczysław, Szkoła Karpacka, 1943–1948. Wydawca Zarząd Główny Związku Karpatczyków 3 DSK. Londyn 1992.

Młotek Mieczysław i Maciejczyk Władysław, redaktorzy, Trzecia Dywizja Strzelców Karpackich, Tom I, Londyn 1978, i Tom II, Londyn 1991, Wydawca Zarząd Główny Związku Karpatczyków.

Własne wspomnienia autora „Śladami pradziadów”, 2001, i „W polskim Londynie” 1999, obie książki wydane w Londynie przez Polską Fundację Kulturalną.

Zdjęcia udostępniło
Narodowe
Archiwum Cyfrowe
www.nac.gov.pl

POŻEGNANIE

Tadeusz Siudut

(9.II.1924 – 9.I.2012)

Zmarł w Krakowie, po długiej chorobie, w wieku 88 lat. Posługiwał się pseudonimami: „Tur”, „Olszyna” i „Lew”. Żołnierz Zgrupowania AK „Żelbet” w Krakowie. Po wojnie czynny w Zrzeszeniu WiN. Wieloletni więzień polityczny okresu stalinowskiego, aktywny współpracownik Muzeum AK.

Tadeusz Siudut urodził się w Krakowie. Był synem oficera 2. Pułku Lotniczego. Latem 1939 r. był świadkiem ewakuacji polskich eskadr oraz przejęcia obiektów lotniskowych przez oddziały niemieckie.

W czasie okupacji Siudut działał jako zakonspirowany żołnierz wywiadu ZWZ-AK. Należał do grupy, która wykorzystując położoną na wzniesieniu w pobliżu lotniska stodołę, w okresie od wiosny 1940 do 22 czerwca 1941 r., obserwowała starty i lądowania statków powietrznych Luftwaffe. Zebrane dane włączono do sprawozdania na temat przygotowań niemieckich do ataku na Związek Sowiecki.

W czasie II wojny światowej Siudut był kierowcą i tłumaczem w niemieckiej firmie Ostenergie w Krakowie. W kwietniu 1943 r. otrzymał służbowe polecenie wyjazdu w okolice Smoleńska, gdzie zawiózł niemiecką delegację: prof. Woltera, dr. Schmidta i dr. Zimmermana. Dotarli do Katynia, gdzie ekshumowano masowe groby zamordowanych przez Sowieców polskich oficerów. W zbiorach Muzeum AK znajdują się dary Tadeusza Siuduta – nabój i kapitański pagon pochodzące z katyńskiej mogiły.

Na przełomie stycznia i lutego 1945 r., wspólnie z bratem Mieczysławem i innymi żołnierzami z krakowskiego Zgrupowania AK „Żelbet”, pełnił służbę wartowniczą na Wawelu, opuszczonym 18 stycznia przez Niemców. Akowcy wielokrotnie udaremniili próby kradzieży na zamkowym wzgórzu, które początkowo nie budziło zainteresowania wojskowych władz sowieckich.

Po wojnie został oskarżony o nielegalne posiadanie broni. Skazany przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Krakowie w styczniu 1947 r. na trzy lata więzienia. Zwolniony na mocy amnestii w marcu tego roku. Ponownie aresztowany za rzekomy udział w napadzie z bronią w rękę na członka PPR i skazany w maju 1948 r. na karę śmierci, zamienioną później na 15 lat więzienia, a następnie zmniejszoną na mocy amnestii do 10 lat. Karę odbywał w krakowskim więzieniu Montelupich, a następnie w Sztumie i Gdańsku. Zwolniony warunkowo w maju 1955 r.

Zmarły był prezesem Koła „Żelbet” Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Krakowie. Przez lata brał aktywny udział w spotkaniach organizowanych przez Muzeum, wygłaszał prelekcje dla młodzieży.

Major Tadeusz Siudut za zasługi w okresie II wojny światowej został odznaczony licznymi medalami i wyróżnieniami, m.in.: Krzyżem Walecznych, Medalem Wojska, Krzyżem Armii Krajowej oraz Odznaką Pamiątkową Akcji „Burza”.

Oprac. Artur Jachna, pracownik merytoryczny Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie, wykorzystując m.in. opracowania i dane źródłowe zebrane przez Małgorzatę Koszarek i Remigiusza Kasprzyckiego.

UPRAWNIENIA KOMBATANTÓW, OFIAR REPRESJI I DZIAŁACZY OPOZYCJI

Pytania dotyczące uprawnień i przywilejów przysługujących kombatantom oraz osobom represjonowanym często pojawiają się w listach kierowanych do redakcji „Kombatanta”. Odpowiadając na prośby naszych Czytelników, publikujemy na łamach biuletynu Informator Kombatancki, zawierający niezbędne informacje dotyczące przyznawania świadczeń pieniężnych, rent, emerytur, miejsc w domach kombatanta, a także na temat programu „Szpitale Przyjazne Kombatantom”.

UPRAWNIENIA, ULGI I ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄCE KOMBATANTOM ORAZ NIEKTÓRYM OSOBOM BĘDĄCYM OFIARAMI REPRESJI WOJENNYCH I OKRESU POWOJENNEGO

Uprawnienia kombatancie – określone w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach... – przysługują osobie, która ma obywatelstwo polskie lub posiadała je w okresie stanowiącym podstawę do przyznania tychże uprawnień. O przyznanie uprawnień mogą występować:

- osoby, które w latach 1914–1956 prowadziły działalność kombatancą, tj. uczestniczyły w walkach zbrojnych o niepodległość Polski, pełniąc służbę w polskich lub sojuszniczych, regularnych bądź konspiracyjnych, formacjach wojskowych;
- osoby, które w latach 1939–1945 prowadziły działalność uznaną za równorzędną z kombatancą, m.in. członkowie cywilnych konspiracyjnych władz państwowych, nauczyciele profesjonalnego tajnego nauczania, obywatele polscy udzielający schronienia osobom, za których ukrywanie groziła kara śmierci, a także ofiary Czerwca 1956 r. i Grudnia 1970 r.;
- ofiary represji – ofiary najcięższych represji niemieckich, radzieckich i polskich z lat 1939–1956, m.in. osadzeni w więzieniach, obozach koncentracyjnych, łagrach i gettach, deportowani w głąb ZSRR.

O przyznaniu lub pozbawieniu uprawnień kombatancich orzeka Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. W myśl art. 22, ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach... osoba zainteresowana uzyskaniem uprawnień kombatancich ma obowiązek udokumentować podane we wniosku fakty wszystkimi możliwymi dowodami.

Kombatantom i ofiarom represji przysługują następujące świadczenia, ulgi i przywileje:

1. okresy działalności kombatanciej lub podlegania represjom zalicza się w wymiarze podwójnym do okresów zatrudnienia, od którego zależy przyznanie emerytury lub renty, a także – w wymiarze pojedynczym – do okresów zatrudnienia, od których zależy przyznanie lub wysokość świadczeń przysługujących pracownikowi od pracodawcy;

2. osobom pozostającym w zatrudnieniu zwiększa się urlop wypoczynkowy o 10 dni roboczych – o ile nie korzystają z urlopu w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych w roku;
3. osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. mogą, na swój wniosek, przejść na emeryturę po osiągnięciu 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę, jeżeli osiągnęły okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury;
4. rozwiązanie stosunku pracy z kombatantem lub ofiarą represji w okresie dwóch lat przed osiągnięciem przez nich wieku uprawniającego do wcześniejszego przejścia na emeryturę wymaga zgody starosty;
5. osobom, które nie mają prawa do żadnych świadczeń rentowych lub emerytalnych ani prawa do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego oraz nie osiągają dochodów z tytułu pracy, pozarolniczej działalności gospodarczej podlegającej ubezpieczeniu społecznemu lub z tytułu rolniczej działalności gospodarczej podlegającej obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników, a osiągnęły wiek: kobiety – 55 lat, a mężczyźni – 60 lat, przysługuje świadczenie w wysokości dodatku kombatanckiego oraz ryczałt energetyczny, dodatek kompensacyjny i 37-procentowa ulga przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego;
6. osobom niemającym prawa do emerytury lub renty oraz nieposiadającym niezbędnych środków utrzymania może być przyznana w drodze wyjątku emerytura (jeżeli osiągnęły wiek: kobieta – 55 lat, a mężczyzna – 60 lat) lub renta inwalidzka (jeżeli zostały zaliczone do jednej z grup inwalidów);
7. kombatantom i ofiarom represji niemającym ubezpieczenia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej lub niepobierającym emerytury lub renty za pośrednictwem banku w Polsce Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych opłaca ubezpieczenie zdrowotne;

8. kombatanci i ofiary represji korzystają z pierwszeństwa do: środowiskowej opieki socjalnej w miejscu zamieszkania, uzyskania miejsc w domach pomocy społecznej, zwłaszcza w domach przeznaczonych dla kombatantów;
9. osobom, które znalazły się w trudnych warunkach materialnych czy losowych, może zostać przyznana doraźna lub okresowa pomoc pieniężna;
10. kombatanci i ofiary represji, którzy są emerytami lub rencistami, otrzymują comiesięczne dodatki wypłacane przez właściwe organy rentowe, których wysokość – od 1 marca 2010 r. – wynosi:
- dodatek kombatancki – 186,71 zł,
 - dodatek kompensacyjny – 28,01 zł,
 - ryczałt energetyczny – 146,40 zł.
- Świadczenia te nie są opodatkowane i podlegają waloryzacji.
11. kombatantom i ofiarom represji przysługuje 50-procentowa ulga przy przejazdach miejskimi środkami lokomocji, a tym z nich, którzy są emerytami lub rencistami – 37-procentowa ulga przy przejazdach w krajowej komunikacji kolejowej w klasach: I i II pociągu osobowego i pospiesznego oraz II klasie pociągu innego rodzaju (ekspres, intercity, eurocity), jak również komunikacji autobusowej (zwykłej i przyspieszonej) – na podstawie biletów jednorazowych.
- Wdowom/wdowcom po kombatantach i ofiarach represji, jeśli są emerytami lub rencistami, przysługuje:
- dodatek kompensacyjny;
 - ryczałt energetyczny;
 - 37-procentowa zniżka na przejazdy w krajowej komunikacji kolejowej w klasach: I i II pociągu osobowego i pospiesznego oraz w II klasie innych pociągów, a także w komunikacji autobusowej (zwykłej i przyspieszonej).

OPIEKA SOCJALNA

Pomoc pieniężna dla kombatantów i innych osób uprawnionych

Kombatanci i inne osoby uprawnione, jak również wdowy i wdowcy pozostali po tych osobach, którzy znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji losowej lub materialnej, mogą ubiegać się o przyznanie doraźnej lub okresowej pomocy pieniężnej ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Doraźna pomoc pieniężna może zostać przeznaczona na dofinansowanie kosztów leczenia (wraz z leczeniem sanatoryjnym i rehabilitacyjnym), opieki pielęgnacyjnej, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego lub pomocniczego, wsparcia w przypadku zdarzeń losowych (konieczność poddania się operacji ratującej życie, kradzież, pożar, klęska żywiołowa itp.).

Okresowa pomoc pieniężna jest przyznawana kombatantom i innym osobom uprawnionym na czas do sześciu miesięcy (nie dłużej niż do końca roku kalendarzowego), o ile miesięczny dochód na osobę w gospodarstwie domowym wnioskującego nie przekracza najniższej emerytury ogłaszanej w Monitorze Polskim przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Osoba potrzebująca pomocy pieniężnej może zwrócić się o nią osobiście, pocztą, za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej lub stowarzyszenia kombatanckiego.

Niezależnie od drogi, którą wniosek o pomoc pieniężną zostanie skierowany do Urzędu, powinien on zawierać prośbę o udzielenie pomocy, własnoręcznie podpisaną przez kombatanta lub inną osobę uprawnioną, wraz z wyraźnym wskazaniem planowanego celu, na jaki pomoc będzie przeznaczona. Do wniosku powinny być dołączone następujące dokumenty:

- kserokopia zaświadczenia o uprawnieniach kombatanckich lub uprawnieniach wdowy/wdowca po kombatancie/ofierze represji; dokumenty dające podstawę do ustalenia sytuacji materialnej osoby zwracającej się o pomoc, np. odcinek renty lub emerytury, także współmałżonka,
- dokumenty zawierające informacje na temat stanu zdrowia, np. zaświadczenie o niepełnosprawności (inwalidztwie), karty leczenia szpitalnego, zaświadczenie o stanie zdrowia i dokumenty poświadczające wydatki, takie jak: faktury VAT za leki, zabiegi rehabilitacyjne, zakupiony sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Kombatanci/kombatantki, a także wdowy i wdowcy pozostali po kombatantach/kombatantkach zamieszkujący poza granicami Polski załączają wskazane wyżej dokumenty przetłumaczone na język polski. Pomoc dla osoby mieszkającej za granicą może być wypłacona bezpośrednio wnioskodawcy, w czasie jego pobytu w Polsce, osobie przezeń upoważnionej (upoważnienie winno zawierać potwierdzenie własnoręczności podpisu dokonane przez Konsula lub inny organ administracji publicznej – wraz z tłumaczeniem) bądź przekazana na rachunek bankowy uprawnionego lub innej wskazanej przez niego osoby, prowadzony w Polsce.

Miejsce w domu pomocy społecznej

Domy pomocy społecznej przeznaczone dla kombatantów, nazywane potocznie domami kombatanta, funkcjonują na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. jedn. Dz.U. z 2009 r., nr 175, poz. 1362 ze zm.), a zatem zasady kierowania do tych placówek i odpłatność za pobyt ustalono w wymienionej ustawie.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej funkcjonować samodzielnie, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysłu-

je prawo do miejsca w domu pomocy społecznej. Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwy dla miejsca zamieszkania tej osoby w dniu kierowania jej do domu pomocy społecznej. Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje urząd gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej.

Osoba ubiegająca się o skierowanie i umieszczenie w domu pomocy społecznej powinna złożyć w tej sprawie pisemny wniosek do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej zobowiązani zostali w następującej kolejności:

- mieszkaniac domu, nie więcej jednak niż w wysokości 70 procent swojego dochodu,
- małżonek, zstępni przed wstępnymi – zgodnie z umową zawartą z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej, w której ustalono wysokość ponoszonej przez nich opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej osoby tam umieszczonej,
- gmina, z której pochodzi osoba skierowana do domu pomocy społecznej.

Jeżeli 70 procent dochodu mieszkańca odpowiada średniemu miesięcznemu kosztowi utrzymania w domu pomocy społecznej, krewni nie są obowiązani do wnoszenia opłat za pobyt.

W przypadku niewywiązywania się z obowiązku opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której pochodzi pensjonariusz skierowany do domu pomocy społecznej. Gminie przysługuje prawo do dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.

Domy pomocy społecznej

Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów w Biłgoraju,
ul. gen. T. Bora-Komorowskiego 20, 23-400 **Biłgoraj**,
tel. (84) 688 03 47, dpsbilgoraj@interia.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”,
ul. Szpitalna 5, 78-449 **Borne Sulinowo**,
tel. (94) 373 38 80, dps@dpsborne.eu

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”,
ul. Stolarzowicka 33, 41-908 **Bytom**,
tel. (32) 286 37 16, dps_kombatant@wp.pl

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”,
ul. Batalionów Chłopskich 12, 06-400 **Ciechanów**,
tel. (23) 672 14 85, dps.kombatant@interia.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”,
87-123 **Dobrzejewice k. Torunia**,
tel. (56) 678 64 14, dobrzejewice@domypomocy.pl

Dom Pomocy Społecznej w Klisinie,
Filia w Głubczycach,
ul. Dworcowa 10, 48-100 **Głubczyce**,
tel. (77) 485 09 10, dpsglubczyce10@vp.pl

Dom Pomocy Społecznej nr 1 im. M. Juchacz
„Dom Kombatanta”, ul. Podmiejska-Boczna 10,
66-400 **Gorzów Wielkopolski**,
tel. (95) 732 35 22, sekretariat@dps.gorzow.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”,
Mociesz 4a, 19-124 **Jaświły**,
tel. (85) 716 88 93, dps@jaswily.pl

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”,
ul. Jagiellońska 71, 05-120 **Legionowo**,
sekretariat tel. (22) 766 45 01,
sekretariat@domkombatanta.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”
im. św. Rafała Kalinowskiego,
ul. dr. E. Cyrana 10, 42-700 **Lubliniec**,
tel. (34) 356 40 04 lub 356 40 05,
dpskombatant15@wp.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”,
ul. Przyrodnicza 24/26, 91-480 **Łódź**,
tel. (42) 655 30 30, kombus24@finn.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”,
ul. Szpitalna 1b, 32-200 **Miechów**,
tel. (41) 389 06 70, dom.kombatanta@op.pl

Dom Pomocy Społecznej,
ul. Kombatantów 1, 56-300 **Milicz**,
tel. (71) 384 14 46, dps.milicz@neostrada.pl

Dom Pomocy Społecznej,
ul. Bałtycka 37a, 10-144 **Olsztyn**,
tel. (89) 521 33 93, dps_olsztyn@op.pl

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”
ul. J. Fałata 23k, 10-211 **Olsztyn**,
tel. (89) 535 66 00,
kombatant@kombatant.olsztyn.pl

Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów,
ul. Chmielowicka 6, 45-738 **Opole**,
tel. (77) 457 54 95, 474 48 01, info@dps.opole.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”
w Łaziskach,
Łaziska 15a, 26-505 **Orońsko**,
tel. (48) 618 44 37, laziska@dps.pl

Dom Pomocy Społecznej
im. kard. S. Wyszyńskiego
(przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie
chorych, zgodnie ze statutem zapewnia pierwszeństwo
przyjęć kombatantom),
ul. Rolna 27, 07-410 **Ostrołęka**,
tel. (29) 760 22 80, dps@dps-ostroleka.pl

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant” w Ugoszczu,
Ugoszcz 30, 87-522 **Ostrowite**,
tel. (54) 270 11 33, atant30@neostrada.pl

Dom Pomocy Społecznej Weterana Walki i Pracy,
ul. Wyścigowa 16, 26-600 **Radom**,
tel. (48) 360 45 86, dpswvip@op.pl

Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów
im. Bohaterów Westerplatte,
ul. Powstańców Śląskich 4, 35-610 **Rzeszów**,
tel. (17) 852 84 05, 852 84 09,
dps_kombatant_rz@pro.onet.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta
i Pioniera Ziemi Szczecińskiej”,
ul. E. Romera 21/29, 71-246 **Szczecin**,
tel. (91) 432 77 12, 432 77 16,
dps.romera@op.pl

Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta”
im. gen. M. Boruty-Spiechowicza,
ul. Krucza 17, 71-747 **Szczecin**,
tel. (91) 455 72 10, 455 82 96,
sekretariat@dpskrucza.szczecin.pl

Dom Pomocy Społecznej „Biały Potok”,
32-425 **Trzemeszno 377 k. Myślenic**,
tel. (12) 273 50 36, dps@bialy-potok.trzemesnia.pl

Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów,
ul. K. Dickensa 25, 02-382 **Warszawa**,
tel. (22) 659 50 11, dpskombatant1@wp.pl

Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”,
ul. Sternicza 125, 01-350 **Warszawa**,
tel. (22) 665 22 81, dpskombatant@o2.pl

Dom Pomocy Społecznej Włocibórz,
78-114 **Wrzosowo**,
tel. (94) 358 19 63, wlosciborz5@wp.pl

Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów
im. J. Lembasa,
ul. Lubuska 11, 65-265 **Zielona Góra**,
tel. (68) 327 08 38, dpskombatant@interia.pl

OPIEKA ZDROWOTNA

Zgodnie z art. 47c ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t. jedn. Dz.U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.) osoby posiadające uprawnienia kombatancie, obok inwalidów wojennych i wojskowych, mają prawo do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach. Korzystanie z tego przywileju przysługuje w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Nie dotyczy ono świadczeń z zakresu przeszczepów udzielanych osobom, które są wpisane na krajowe listy osób oczekujących na przeszczepienie komórek, tkanek i narządów. Powyższe świadczenia regulowane są przez ustawę z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz.U. z 2005 r., nr 169, poz. 1411 ze zm.), która nie przyznaje osobom posiadającym uprawnienia kombatancie analogicznych uprawnień jak ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej...

Ponadto, na podstawie art. 57, ust. 2, pkt 10 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej... osobom posiadającym uprawnienia kombatancie (wraz z inwalidami wojennymi, wojskowymi i inwalidami – osobami represjonowanymi) zostało przyznane uprawnienie do ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych finansowanych ze środków publicznych bez potrzeby uzyskania skierowania od lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Natomiast zakres przysługujących im świadczeń jest analogiczny jak w przypadku pozostałych świadczeniobiorców.

Centralny Szpital Weteranów w Łodzi

Przy opracowywaniu koncepcji Centralnego Szpitala Weteranów wykorzystano m.in. doświadczenia ośrodków amerykańskich dysponujących rozbudowaną strukturą wielu specjalności medycznych. Tego typu nowoczesne rozwiązanie zapewnia kompleksową opiekę zwłaszcza osobom cierpiącym na wiele schorzeń jednocześnie.

Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Wojskowej Akademii Medycznej Centralny Szpital Weteranów

ul. S. Żeromskiego 113, 90-549 Łódź
sekretariat dyrektora tel. (42) 639 35 92, faks (42) 639 34 02

Uprawnieni do świadczeń specjalistycznych finansowanych ze środków publicznych bez skierowania od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego są:

- kombatanci i ofiary represji – na podstawie zaświadczenia o uprawnieniach kombatanczkich;
- inwalidzi wojenni i inwalidzi-osoby represjonowane – na podstawie książki inwalidy wojennego lub legitymacji osoby represjonowanej wystawionej przez organ rentowy.

Osoba ubiegająca się o udzielenie świadczenia w CSZW winna przedstawić:

- dowód osobisty;
- zaświadczenie o posiadaniu uprawnień kombatanckich lub legitymację inwalidy wojennego/osoby represjonowanej albo wdowy/wdowca po osobach uprawnionych; ewentualne skierowanie (wymagane tylko do leczenia szpitalnego);
- wyniki badań i informacje z przebiegu dotychczasowego leczenia, w szczególności uzasadniające potrzebę leczenia w CSzW.

Podstawowa opieka zdrowotna

- świadczenia medyczne w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w CSzW udzielane są na ogólnych zasadach obowiązujących ubezpieczonych w Narodowym Funduszu Zdrowia, tj. po wyborze lekarza oraz pielęgniarki poprzez wypełnienie stosownych deklaracji;
- w przypadku nagłego pogorszenia stanu zdrowia osoby przebywającej poza miejscem zamieszkania, internistycznej pomocy medycznej udziela w CSzW konsultant ds. weteranów, a po godzinach pracy konsultanta – lekarz podstawowej opieki zdrowotnej lub lekarz dyżurny izby przyjęć.

Ambulatoryjne leczenie specjalistyczne, leczenie stomatologiczne i ambulatoryjne leczenie rehabilitacyjne:

- uprawnieni nie mają obowiązku posiadania skierowania do poradni specjalistycznej, na leczenie stomatologiczne lub do poradni rehabilitacji;
- świadczenia medyczne udzielane są na ogólnie przyjętych zasadach pracy gabinetów specjalistycznych, stomatologicznych i rehabilitacyjnych – konieczne jest wcześniejsze uzgodnienie terminu wizyty w odpowiedniej rejestracji.

Leczenie szpitalne:

- warunkiem przyjęcia do szpitala w trybie planowym jest posiadanie skierowania na leczenie szpitalne;
- leczenie szpitalne w trybie planowym odbywa się po uzgodnieniu terminu z osobą odpowiedzialną za koordynację przyjęć w danym oddziale;
- pacjenci w stanach zagrożenia życia przyjmowani są niezwłocznie.

Szpital realizuje świadczenia w następujących zakresach: leczenie szpitalne, ambulatoryjna opieka specjalistyczna, leczenie psychiatryczne, rehabilitacja lecznicza, podstawowa opieka zdrowotna, leczenie stomatologiczne, protetyka stomatologiczna, diagnostyka laboratoryjna i obrazowa.

Lecznictwo szpitalne obejmuje następujące specjalności:

- Klinika Ortopedii;
sekretariat tel. (42) 639 35 11;
- Oddział Kliniczny Artroskopii, Chirurgii Małoinwazyjnej i Traumatologii Sportowej;
sekretariat tel. (42) 639 35 39;

- Oddział Kliniczny Chirurgii Ręki;
sekretariat tel. (42) 639 35 35;
- Klinika Chirurgii Klatki Piersiowej, Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej;
sekretariat tel. (42) 639 35 21;
- I Klinika Urologii;
sekretariat tel. (42) 639 35 31;
- Klinika Neurochirurgii i Chirurgii Nerwów Obwodowych;
sekretariat tel. (42) 639 35 51;
- Klinika Neurologii i Epileptologii z Oddziałem Udarowym;
sekretariat tel. (42) 639 35 91;
- Klinika Okulistyki i Rehabilitacji Wzroku;
sekretariat tel. (42) 639 36 34;
- Klinika Otolaryngologii i Onkologii Laryngologicznej;
sekretariat tel. (42) 639 34 84;
- Klinika Chorób Wewnętrznych i Nefrodiabetologii;
sekretariat tel. (42) 639 35 71;
- Klinika Kardiologii Interwencyjnej, Kardiodiabetologii i Rehabilitacji Kardiologicznej;
sekretariat tel. (42) 639 35 63;
- II Zakład Anestezjologii i Intensywnej Terapii;
sekretariat tel. (42) 639 35 01;
- Oddział Kliniczny Rehabilitacji Pourazowej;
sekretariat tel. (42) 639 36 96;
- Klinika Nefrologii Nadciśnienia Tętniczego i Medycyny Rodzinnej;
sekretariat tel. (42) 639 37 50;
- Oddział Kliniczny Chirurgii Twarzowo-Szczękowej i Medycyny Rodzinnej;
sekretariat tel. (42) 639 37 38.

W każdej klinice wyznaczony jest lekarz – koordynator ds. weteranów. Rejestr pacjentów-weteranów prowadzą sekretariaty klinik: **kontakt z izbą przyjęć: tel. (42) 639 34 24.**

W zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej działają następujące poradnie: alergologiczna, chirurgii endokrynologicznej, chirurgii ogólnej, chirurgii klatki piersiowej, chirurgii ręki, chorób metabolicznych, dermatologiczno-wenerologiczna, diabetologiczna, endokrynologiczna, foniatryczna, gastrologiczna, ginekologiczno-położnicza, kardiologiczna, kardiodiabetologiczna, poradnia kontroli rozruszników serca, laryngologiczna, leczenia osteoporozy, nefrologiczna, neurochirurgiczna, neurologiczna, okulistyczna, okulistyka leczenia jaskry, chirurgii onkologicznej, ortopedyczna, chirurgii twarzowo-szczękowej, urologiczna, a także psychologiczna, zdrowia psychicznego, poradnia medycyny pracy.

Umawianie wizyt do wymienionych poradni: **rejestracja specjalistyczna: osobiście poniedziałek – piątek w godz. 7.30–17.00 lub telefonicznie poniedziałek – piątek w godz. 8.00–14.00, tel. (42) 639 34 22, 637 34 49.**

W ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej: gabinet przyjęć weteranów: poniedziałek – piątek w godz. 8.30–11.00.

Zakres świadczeń diagnostycznych: radiologia klasyczna, rezonans magnetyczny, tomografia komputerowa, ultrasonografia, w tym także ultrasonografia dopplerowska, medycyna nuklearna, densytometria, badania elektrofizjologiczne, echokardiografia, elektrokardiograficzne próby wysiłkowe, Holter EKG, Holter ciśnieniowy (ABPM), koronarografia, koronaroplastyka, elektromiografia, encefalografia, endoskopia, badania słuchu, diagnostyka laboratoryjna, patomorfologia, litotrypsja. Świadczenia te są udzielane na podstawie skierowania.

Świadczenia stomatologiczne z zakresu: stomatologii zachowawczej, chirurgii stomatologicznej, protetyki, ortodontji. Umawianie wizyt: rejestracja stomatologiczna: poniedziałek – piątek w godz. 7.30–18.00, tel. (42) 639 35 99.

Program „Szpitale Przyjazne Kombatantom”

Program „Szpitale Przyjazne Kombatantom”, który został zainaugurowany we wrześniu 2007 r., ma na celu zapewnienie dogodnych warunków leczenia kombatantów i ofiar represji (dalej kombatantów).

Wprowadzenie Programu ma ważny walor informacyjny, zarówno dla kombatantów, jak i pozostałych pacjentów. Podpisanie stosownych porozumień było z reguły ogłaszane na stronach internetowych urzędów wojewódzkich oraz oddziałów Narodowego Funduszu Zdrowia, a także w lokalnej prasie. W placówkach były umieszczane odpowiednie komunikaty w miejscach publicznie dostępnych. Ważnym efektem wdrażania tej inicjatywy jest informowanie placówek służby zdrowia o gwarantowanych ustawą uprawnieniach kombatantów (za przeszkolenie pracowników z reguły odpowiada oddział NFZ). Do Programu przystępują poza szpitalami, także placówki służby zdrowia o innej strukturze organizacyjnej (np. stacjonarne zakłady opieki pielęgnacyjnej, ośrodki terapii uzależnień).

W 2011 r. Program realizowany jest w 11 województwach: dolnośląskim, łódzkim, kujawsko-pomorskim, małopolskim, mazowieckim, podlaskim, pomorskim, śląskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim oraz wielkopolskim. Bierze w nim udział około 250 placówek służby zdrowia w skali kraju. Głównie są to szpitale podległe marszałkom województw, a w dalszej kolejności także władzom lokalnym.

Od 1 sierpnia 2009 r. w sprawach Programu właściwe są urzędy marszałkowskie, które przejęły to zadanie od urzędów wojewódzkich.

Na gruncie obowiązującego ustawodawstwa realizacja uprawnienia kombatantów do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej jest obowiązkiem wszyst-

kich placówek państwowej służby zdrowia, a Program „Szpitale Przyjaznych Kombatantom” ma jedynie doprowadzić do rzeczywistego honorowania tych uprawnień.

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Bogatyni, ul. L. Wyczółkowskiego 15, 59-920 **Bogatynia**;
- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Bolesławcu, al. Tysiąclecia 30, 59-700 **Bolesławiec**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Bolesławcu, ul. Jeleniogórska 4, 59-700 **Bolesławiec**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Bystrzycy Kłodzkiej, ul. S. Okrzei 49, 57-500 **Bystrzyca Kłodzka**;
- NZOZ Szpital Powiatowy w Dzierżoniowie, ul. Cicha 1, 58-200 **Dzierżoniów**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Głogowie, ul. T. Kościuszki 15, 67-200 **Głogów**;
- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Górze, ul. L. Hirszfelda 8, 56-200 **Góra**;
- SPZOZ Szpital Specjalistyczny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Jeleniej Górze, ul. Cieplicka 69-71, 58-560 **Jelenia Góra**;
- SP ZOZ Szpital Wojewódzki, ul. M. Ogińskiego 6, 58-500 **Jelenia Góra**;
- Powiatowe Centrum Zdrowia w Kamiennej Górze Sp. z o.o., Szpital Powiatowy, ul. Bohaterów Getta 10, 58-400 **Kamienna Góra**;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zespół Opieki Zdrowotnej”, ul. Szpitalna 1a, 57-300 **Kłodzko**;
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Legnicy, ul. J. Iwaszkiewicza 5, 59-220 **Legnica**;
- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Lubiążu, ul. A. Mickiewicza 1, 56-100 **Lubiąż**;
- „Miedziowe Centrum Zdrowia” S.A. w Lubinie, ul. M. Skłodowskiej-Curie 66, 59-301 **Lubin**;
- Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Miliczu, ul. Grzybowa 1, 56-300 **Milicz**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Oławie, ul. K.K. Baczyńskiego 1, 55-200 **Oława**;
- Specjalistyczne Centrum Medyczne w Polanicy-Zdroju, ul. Jana Pawła II 2, 57-320 **Polanica-Zdrój**;
- NZOZ „Strzelińskie Centrum Medyczne” Sp. z o.o., ul. Wrocławska 46, 57-100 **Strzelin**;
- Specjalistyczny Szpital im. A. Sokołowskiego w Wałbrzychu, ul. A. Sokołowskiego 4, 58-309 **Wałbrzych**;
- Dolnośląski Szpital Specjalistyczny im. T. Marciniaka Centrum Medycyny Ratunkowej, ul. R. Traugutta 116, 50-420 **Wrocław**;
- Dolnośląskie Centrum Chorób Płuc, ul. Grabiszyńska 105, 53-439 **Wrocław**;

- Dolnośląskie Centrum Chorób Serca „Medinet”, ul. H.M. Kamieńskiego 73a, 51-124 **Wrocław**;
- Dolnośląskie Centrum Onkologii, ul. L. Hirszfelda 12, 53-413 **Wrocław**;
- Szpital Specjalistyczny im. A. Falkiewicza, ul. Warszawska 2, 52-114 **Wrocław**;
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Wrocławiu, ul. H.M. Kamieńskiego 73a, 51-124 **Wrocław**;
- 4 Wojskowy Szpital z Polikliniką we Wrocławiu, ul. R. Weigla 5, 50-981 **Wrocław**;
- Wielospecjalistyczny Szpital – Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu, ul. Lubańska 11-12, 59-900 **Zgorzelec**;
- Wojewódzki Szpital Psychiatryczny, ul. Szpitalna 9, 59-500 **Złotoryja**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Złotoryi Szpital im. A. Walończyka, ul. Hoża 11, 59-500 **Złotoryja**;
- Szpital Rehabilitacyjny i Opieki Długoterminowej w Żmigrodzie, ul. Willowa 4, 55-140 **Żmigród**;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Macieja z Miechowa w Łasinie, ul. Radzyńska 4, 86-320 **Łasin**;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mogilnie, ul. T. Kościuszki 10, 88-300 **Mogilno**;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radziejowie, ul. Szpitalna 3, 88-200 **Radziejów**;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rypinie, ul. 3 Maja 2, 87-500 **Rypin**;
- Specjalistyczny Szpital Miejski im. M. Kopernika w Toruniu, ul. Stefana Batorego 17-19, 87-100 **Toruń**;
- Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Psychiatrycznego w Toruniu, ul. M. Skłodowskiej-Curie 27/29, 87-100 **Toruń**;
- Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Szosa Bydgoska 1, 87-100 **Toruń**;
- Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny w Toruniu, ul. Z. Krasieńskiego 4/4a, 87-100 **Toruń**;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Nowy Szpital w Wąbrzeźnie, ul. Wolności 27, 87-200 **Wąbrzeźno**;
- Szpital Wojewódzki we Włocławku, ul. Wieniecka 49, 87-800 **Włocławek**;

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

- Kujawsko-Pomorskie Centrum Pulmonologii w Bydgoszczy, ul. Seminaryjna 1, 85-326 **Bydgoszcz**;
- Szpital Uniwersytecki im. dr. A. Jurasza w Bydgoszczy, ul. M. Skłodowskiej-Curie 9, 85-094 **Bydgoszcz**;
- Wielospecjalistyczny Szpital Miejski SPOZ im. dr. E. Warmińskiego w Bydgoszczy, ul. Szpitalna 19, 85-826 **Bydgoszcz**;
- Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny im. T. Browicza w Bydgoszczy, ul. św. Floriana 12, 85-030 **Bydgoszcz**;
- Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bydgoszczy, ul. Powstańców Warszawy 5, 85-681 **Bydgoszcz**;
- Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Bydgoszczy, ul. ks. R. Markwarta 4/6, 85-015 **Bydgoszcz**;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Chełmnie, pl. dr. L. Rydygiera 1, 86-200 **Chełmno**;
- Regionalny Szpital Specjalistyczny im. dr. W. Biegańskiego w Grudziądzu, ul. gen. W. Sikorskiego 32, 86-300 **Grudziądz**;
- Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu, Szpital Powiatowy im. dr. L. Błażka, ul. Poznańska 98, 88-100 **Inowrocław**;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Lipno Sp. z o.o., ul. Nieszawska 6, 87-600 **Lipno**;

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. M. Madurowicza, ul. Wileńska 37, 94-029 **Łódź**;
- Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Łodzi, ul. Aleksandrowska 159, 91-229 **Łódź**;
- Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Wojskowej Akademii Medycznej – Centralny Szpital Weteranów, ul. S. Żeromskiego 113, 90-549 **Łódź**, pl. J. Hallera 1, 91-647 **Łódź**;
- Wojewódzka Stacja Ratownictwa Medycznego w Łodzi, ul. Warecka 2, 91-202 **Łódź**, ul. H. Sienkiewicza 137/141, 90-302 **Łódź**;
- Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze, ul. Aleksandrowska 61/63, 91-205 **Łódź**;
- Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dr. W. Biegańskiego, ul. gen. K. Kniaziewicz 1/5, 91-347 **Łódź**;
- Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi, ul. Okólna 181, 91-520 **Łódź**;
- Wojewódzkie Centrum Ortopedii i Rehabilitacji Narządu Ruchu im. dr. Z. Radlińskiego w Łodzi, ul. Drewnowska 75, 91-002 **Łódź**;

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. kard. S. Wyszyńskiego w Sieradzu, ul. Armii Krajowej 7, 98-200 **Sieradz**;
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Skierniewicach, ul. Rybickiego 1, 96-100 **Skierniewice**;
- Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Warcie, ul. Sieradzka 3, 98-290 **Warta**;

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

- Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie, ul. H. Dąbrowskiego 19, 34-120 **Andrychów**;
- SPZOZ Szpital Powiatowy w Bochni, ul. Krakowska 31, 32-700 **Bochnia**;
- SPZOZ Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzesku, ul. T. Kościuszki 68, 32-800 **Brzesko**;
- Szpital Powiatowy w Chrzanowie, ul. Topolowa 16, 32-500 **Chrzanów**;
- Zakład Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Tarnowskiej, ul. Szpitalna 1, 33-200 **Dąbrowa Tarnowska**;
- Szpital Specjalistyczny im. H. Klimontowicza w Gorlicach, ul. Węgierska 21, 38-300 **Gorlice**;
- Wojewódzki Szpital Chorób Płuc w Jaroszewcu, ul. Kolejowa 1a, 32-312 **Jaroszewiec**;
- Centrum Medyczne Ujastek, ul. Ujastek 3, 31-752 **Kraków**;
- Centrum Onkologii Instytut im. M. Skłodowskiej-Curie Oddział w Krakowie, ul. Garncarska 11, 31-115 **Kraków**;
- Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II, ul. Prądnicka 80, 31-202 **Kraków**;
- Krakowskie Centrum Rehabilitacji, ul. Modrzewiowa 22, 30-224 **Kraków**;
- Scanmed Szpital św. Rafała, ul. A. Bochenka 12, 30-693 **Kraków**;
- Szpital Miejski Specjalistyczny im. G. Narutowicza, ul. Prądnicka 35, 31-202 **Kraków**;
- Szpital Specjalistyczny im. dr. J. Babińskiego, ul. J. Babińskiego 29, 30-393 **Kraków**;
- Szpital Specjalistyczny im. J. Dietla, ul. Skarbowa 4, 31-121 **Kraków**;
- Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera w Krakowie Sp. z o.o., os. Złotej Jesieni 1, 31-826 **Kraków**;
- Szpital Specjalistyczny im. S. Żeromskiego, os. Na Skarpie 66, 31-913 **Kraków**;
- Szpital Uniwersytecki w Krakowie, ul. M. Kopernika 36, 31-501 **Kraków**;
- Szpital Zakonu Bonifratrów św. Jana Grandego w Krakowie, ul. Trynatarska 11, 31-061 **Kraków**;
- Wojewódzki Szpital Okulistyczny, ul. Dożynkowa 61, 31-234 **Kraków**;
- 5 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką, ul. Wrocławska 1-3, 30-901 **Kraków**;
- Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, ul. Galla 25, 30-053 **Kraków**;
- SP ZOZ Szpital im. J. Dietla w Krynicy, ul. I. Kraszewskiego 142, 33-380 **Krynica**;
- 20 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny w Krynicy-Zdroju, ul. Świdzińskiego 4, 33-380 **Krynica-Zdrój**;
- Ośrodek Rehabilitacyjny Narządu Ruchu „Krzeszowice”, ul. I. Daszyńskiego 1, 32-065 **Krzeszowice**;
- Szpital Powiatowy w Limanowej, ul. J. Piłsudskiego 61, 34-600 **Limanowa**;
- Zakład Długoterminowej Opieki Medycznej im. św. Katarzyny Sieneńskiej, ul. A. Mickiewicza 7, 34-220 **Maków Podhalański**;
- Szpital św. Anny w Miechowie, ul. Szpitalna 3, 32-200 **Miechów**;
- SP Zakład Opieki Zdrowotnej w Myślenicach, ul. Szpitalna 2, 32-400 **Myślenice**;
- Szpital Specjalistyczny im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu, ul. Młyńska 5, 33-300 **Nowy Sącz**;
- Podhalański Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II w Nowym Targu, ul. Szpitalna 12, 34-400 **Nowy Targ**;
- NZOZ Nowy Szpital w Olkusz, al. 1000-lecia 13, 32-300 **Olkusz**;
- Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Oświęcimiu, ul. Wysokie Brzegi 4, 32-600 **Oświęcim**;
- SP Zakład Opieki Zdrowotnej w Proszowicach, ul. M. Kopernika 13, 32-100 **Proszowice**;
- Zakład Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej, ul. Szpitalna 22, 34-200 **Sucha Beskidzka**;
- Szpital Specjalistyczny im. E. Szczeklika w Tarnowie, ul. Szpitalna 13, 33-100 **Tarnów**;
- Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie, ul. Lwowska 178a, 33-100 **Tarnów**;
- Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Wadowicach, ul. Karmelicka 5, 34-100 **Wadowice**;
- SP Zakład Opieki Zdrowotnej w Zakopanem, ul. Kamieniec 10, 34-500 **Zakopane**;
- SP Szpital Specjalistyczny Chorób Płuc, ul. Gładkie 1, 34-500 **Zakopane**;
- Uniwersytecki Szpital Ortopedyczno-Rehabilitacyjny w Zakopanem, ul. Balzera 15, 34-500 **Zakopane**;
- Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny im. dr. S. Jasińskiego, ul. Ciągłówka 9, 34-500 **Zakopane**.

ciąg dalszy w następnym numerze

